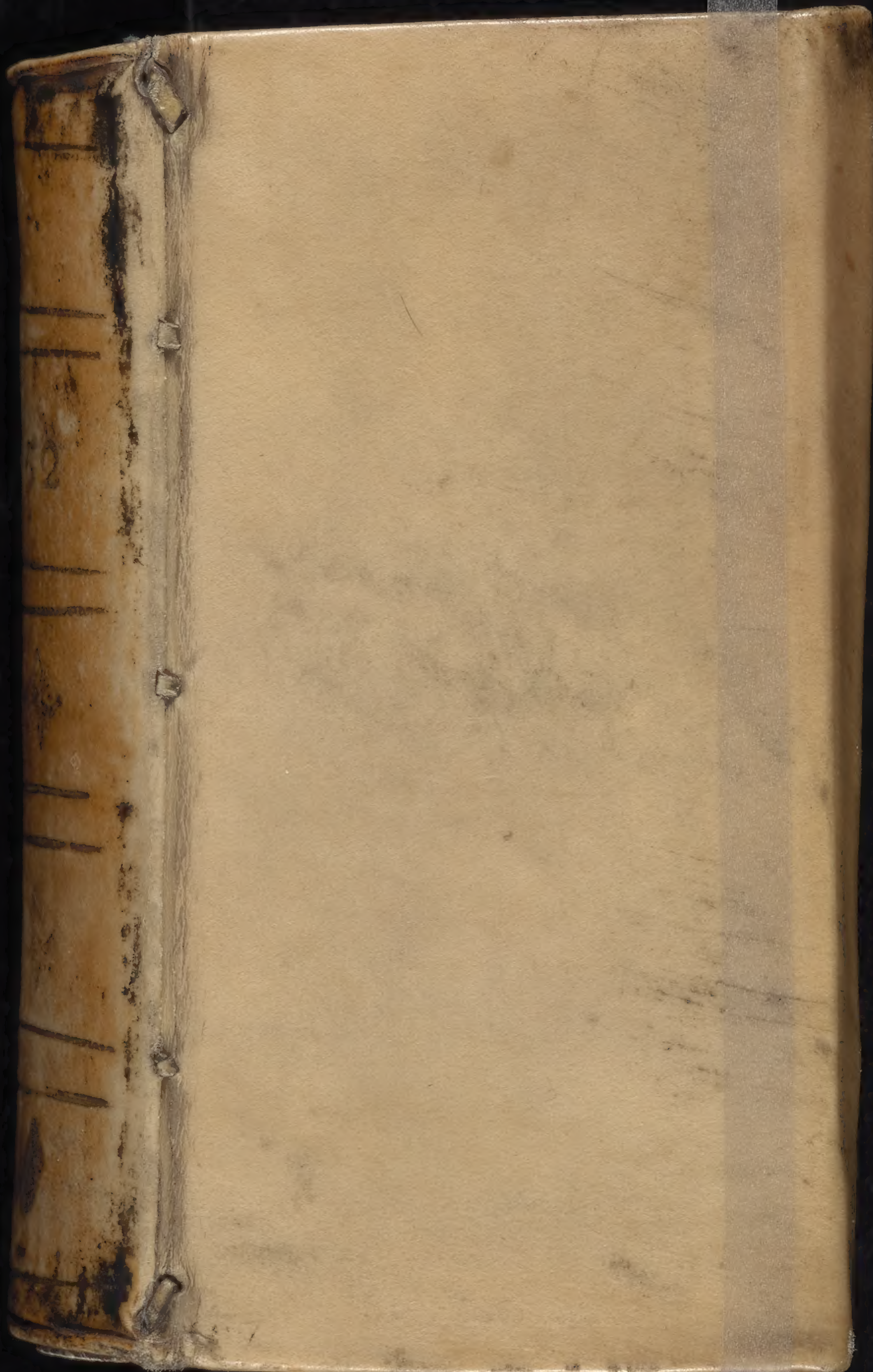

IA
C T O R
IA
APPETITUS
RATIONE
PAREAT
William Charles De Meuron. Earl Fitzwilliam.

~~51-852~~

~~R.G.iiiz~~

400

Guillaume
Pistet

GVILLELMI POSTELLI

De

REPVBLICA,

Seu

MAGISTRATIBUS ATHENIENSIUM

Liber.

Ex Musæo

JOAN. BALESDENS, in Principe Senatu Advocati.

LVGDVNI BATAVORVM,
Ex officina JOANNIS MAIRE.
cIↃ IↃCXXXV.

GVILLELMVS POSTELLVS

GVIL. POSTELLI

MATHEMATVM

Et

PEREGRINARUM

Linguarum Regius
Interpres,

GVILLELMO POYETO
Galliæ Cancellario

S. P. D.

ULTIS nominibus ſum adductus, Cancellarie æquiſſime, ut hanc tenuitatis ingenioli fœturam, qua (ut parentibus prole) nil mihi in hac vita charius, nil dulcius eſſe poteſt, tibi dicarem. Primo, ut in amicitia hoc parvo quidẽ, ſed magno labore composito & collecto

opere, me tibi respondere ostenderem, qui singulari benevolentia me incogitantem fovere cœperis: ut quum authoris curam susceperis, etiam eius in literis diligentiæ testimonium habeas. Alterum est, ne ingrati animi notam, qua nil turpius, nil ab humanitate alienius esset debet, desidia, atque tuorum in me meritorum silentio subirem. Tertium, ut meum de magistratibus opus, meo nomine parum fultum, authoritateque destitutum, eum adiret patronum, quo nec authoritate maior, nec prudentia rerumque cognitione ac usu assiduo superior, magistratuum vero creandorum emendandorumve nullus peritior, in ipsis autem viros optimos idoneosque deligendo nullus esset exactior: cuius auspiciis & in publicum prodiret, & authoris

tenuitatem ſarcire atque compenſare poſſet. E diverſo vero dicare tibi iampridem illæ occupationes vetuerant, quibus tantum non obrueris. In te enim quum totius Gallicæ reip. molem incumbere atque quieſcere viderem, à te æqui bonique fontem expeti, dimanare, leges per te conſervari, inſtaurari, vigere, mille libellos tibi legendos, probandos, &, ut ſic dicam, cancellandos, cauſas innumeras audiendas, te iudiciis præſcribere, te unum afflictis ſuccurrere, &, ut ſemel finiam, quæcunque ad æquitatem inter mortales conſervandam faciunt, te adminiſtrare cernerem: profecto vehementer terrebar, atque apud me res eiuſmodi perpendens, dicebam: Qui poterit ſupereſſe tuis legendis tempus? oleum & operam perdis. ne in-

ſpicere quidem licebit. delituiſſe præſtiterit. Verum in hoc animi fluctu vicit timorem benemerendi ardor: ſtatuique potius dum ea quæ ab officio meo non abhorrent, perſequor, minus opportune me ingerere, quam quieſcendo tibi animum in te meum non ſignificare. Animi non parum ad eam rem fecerat Budæus, quo, quandiu vixit, nunquam in hoc ſummo honorum quo es inſignitus cumulo participãdo carere potuiſti: cuius mortis acerbitatem ut lachrymis copioſiſſimis ac continuo mœrore teſtatus, ita maximum illius nomine favorem eius liberis, patre quidem dignis exhibes, locoque patris es. Auxit & Lazarus Bayſius, vir quidem certe omni bonarum doctrinarum cognitione, atque utraque literatura apprime ornatus

natus, cuius eam ob rem aſſiduo convictu & literatis colloquiis quotidie uteris. Id ſuaſit Chryſoreus noſter, cuius in literis magnas animi dotes præmio digno ornandas cenſuiſti, curaſtique. Nolo hic attingere (quod me potiſſimum incitare debebat) quot præclara ingenia evexeris, & contra quot fucata, favoreque atque ambitione nixa, veluti reip. incommoda ab uſu fori & iudiciorum repuleris. Taceo quam honorifice de doctis omnibus & probis ſentias, loquare: quod noctes totas, quum interdiu non liceat, memoriam illam, qua nec Simonides nec Mithridates fuit ſuperior, in omni diſciplinarum genere ita exerceas, ut facile ipſarum profeſſores vincas, inque admirationem trahas. Me vero vehementer permovere debe-

bat illa tua ſolicitudo qua in nostris ſalariis nobis repreſentandis, quum aulam ea de re ſectarer, uſum te ſciunt omnes. Debebat præterea (niſi te alio urgentiores curæ raperent quotidie) ſtudium illud tuum, crebraque apud regem commemoratio de trilingui Collegio, communi Regiæ liberalitatis atque in literas animi teſtimonio, & regiorum profeſſorum nomine, ædificando, deque proventu & ſalario rege digno conſtituendo. Quum etiam viderem, rem literariam, unicum futuræ virtutis ſeminarium, abs te veluti à ſuo fonte pendere, promanareque ab ea quam de te concepit ſpe, non tamen me confirmabant iſta omnia, niſi Gabriel Boverius Andium pontifex tibi ex ſorore nepos, in cuius clientelam etiam me adſcriptum voluiſti,

luiſti, me pene continuis convitiis omnino egiſſet diverſum: cui ſane ut obſequar, præter amicitiam & illius ſingularis virtus & integritas facit. Mei itaq; magiſtratus tuum adeunt patrocinium. Meos enim cur etiam non appellem, qui iam totos mille annos ipſis Græcis peculiari opere deſyderati, Latinis nunquam viſi, à me una & inſtaurationem & naſcendi habent principium? Græca quidem ex quibus verti, antea adſcripſeram: verum omittere partim ideo fuit conſilium, ne eandem ſententiam bis percurrere lector cogeretur, neve libri moles duplo excreſceret: atque quia Latinis ſcribebam, viſum eſt tantum Latina è Græcis verſa ſervare. Satis porro ſum habiturus, meque maximum operæ precium feciſſe credam, ſi noſtra

ſtra vel ſemel abs te lecta tui graviſſimi acerrimi que iudicii cenſuram accipient, inque tutelam tuam recipientur, atque clientuli animum de te bene merendi cupidum tibi ſignificabunt. Vale.

IN LIBRUM DE MAGISTRATIBUS ATHENIENSIUM PRÆFATIO.

RÆCIPVA *antiquorum omnium quicunque de rebus humanis præclare aliquid commentari aut tractare voluerunt, ſententia conſuetudoque fuit, ut antiquitatem ob oculos ſibi tanquam exemplar proponerent: merito ſane rati ea ratione maiorem diuturnitatem ſuis adferre operibus. Conſtat enim nimis crebro experimento, ſine magna illa cum hominum tum rerumpublicarum diſciplina, institutione & exemplo, ita infeliciter verſatos fuiſſe in ſuis tractationibus, qui antiquitatis contempſere placita, ut qui*

qui in tenebris ea conati ſunt opera exequi , quæ lucis potiſſimum adminiculo abſolvuntur. Vnde egregii rerum humanarum auctores & inſtauratores, ut ſecula ſemper proficere oſtenderent , ea quæ paucis & ſimpliciſſime dicta, ſcripta , factave à maioribus erant , voluerunt aut laudando probandoque extollere, aut addendo amplificare , aut quadam adiuncta diligentia magis illuſtrare & abſolvere. Quum enim una origine olim producti, aut ab illuvionum conflagrationumve periculo ſervati homines eſſent : neceſſe fuit poſt iuſtum in primum habitatis locis acceptum incrementum, eamque hominum multitudinem illic natam , cui regio illa nataleque ſolum alendæ impar eſſet : illam inquam multitudinem in varias traduci colonias : idque diu poſt ſuæ originis tempora. Sic vero diſperſos homines ſenſim ita adole-

adolevisse, ut congressu mutuo, & astutia (quæ ab asty, i. civitate dicta est) cultioris vitæ usum paulatim reciperent, credi par est: quum iam scilicet illorum vix nomine famave noti maiores, conversationis assiduitate vitam induerant docuerantque humaniorem. Conversationem enim & crebrum hominum concursum, omne vel ferocissimum hominum genus reddere mansuetius, nemo facile negaverit, cui recta adsit ratio. Nam quis dubitet quin eadem ratione loquela, artes, ipsaque comparatu difficillima virtus, demum rerum omnium verisimilitudo (quum verum ipsum in occulto mortalibus lateat) summa indagine sensim inter mortales adoleverit, eo modo quo perpetuo sibi constantis naturæ opera solent lentius consurgere? Porro ubi aliquid incrementi in quodam solo acceperit, iam illam trans-

transplantari contingit, atque ita ad exteros, vel commercio tantum familiares, rerum assiduo usu ab his passim ad alios transeunte, migrare certum est. Quis enim non credat opus fuisse ad leges condendas, & virtutem ob oculos revera ponendam longissimo tempore, quum illam ipsam vitii loco haberi apud multos certum sit, ut contra vitium illius loco substitui, etiam passim vulgare? quum præcipue videat insolitorum facinorum authores, artium instrumentorumque inventores passim celebrari, & mortalium numero eximi, quod scilicet in vita vel artis appendicem reperissent. Inde deorum & falsæ persuasionis orta colluvies. Maxime itaque patet secula semper proficere (nisi vis providentiæ nobis contra humanum iudicium utilissima, bello, fame, peste, aut insolita ruina antiquitatem totam literis & hominum

minum memoriæ commendatam deleat, & superstites principia quædam humilia agere doceat) inque dies humanæ cognitioni quicquam addi. Quibus rationibus adductus Plato, emendandarum legum summum remedium scriptum reliquit, si videlicet omnibus seculis (quibus vel præstantissimas mortalium corrumpi, hominumque fraude & versutia inverti certum est) omnium aut saltem præstantissimarum rerumpublicarum leges moresque in unum conferrentur, ac una virtute duce & arbitra per prudentes viros ex singulis sumeretur quod ad mutuam omnium emendationem faceret, unumq; corpus morbo vacans componeretur: id ea sententia iudicans, quod probandum susceperam. Res enim eo magis est vegeta, quo altius egit radices. Vt igitur illa imitatione etiam ego aliqua in re prodesse

 Reipubl.

Reipubl. coner, volui è priſcorum monumentis erutam præſtantiſſimam rerumpublicarum imaginem Athenienſium politiam in manus hominum dare: cuius etſi exacta comparatio cum noſtra propter diverſam monarchiæ & democratiæ adminiſtrationem fieri non poterit, ſpero tamen futurum ut hinc aliquod remedium ad eius emendationem deſumere poſſit. Atque non tantum leges Athenienſium à Romanis expetitas fuiſſe me oſtenſurum ſpero, ſed & diviſionis populi, & magiſtratuum exempla inde ſumpta clariſſimis argumentis me demonſtraturum confido. Quia vero exemplis res humanæ ut ſentit Plato, aut conſervantur, aut inſtaurantur: non tantum comparatione rerum noſtrarum ſum uſus, verum Romanæ, quandoque Venetæ, non raro Turcicæ, quas ipſis in locis diligentiſſime perſpectas habui, com-

para-

parationes adducere visum est: alioquin Turcicam diligenter lingua Gallica conscriptam, Francisco Valesio Galliarum regi præstantissimo, & Margaretæ illius sorori dicavi duobus libris: in quorum primo quæ ad religionis persuasionem & ceremonias attinent, adque iurisdictionem: in secundo, de magistratibus & regio censu ad minima usque tractavi. Romanam & Venetam non pauci scriptam reliquere. Hæc nostra si minus absolute tractata prodierit, nemo æquus alieni laboris æstimator mirabitur, quum ire per extentum huiusmodi funem primus tentaverim, remque deperditam pene ab inferis revocaverim. Adductus porro sum in hanc tractationem, librorum quos de ea inter cæteras respublicas scripserat Aristoteles, desyderio, quum nil eius operis præter crebras apud varios authores citationes exta-

re iam ante mille annos comperi. Vnde non ex ipſo authore, præter pauca, ſed ex Demoſthene, Æſchine, Iſocrate, Libanio, Vlpiano Demoſthenis interprete, Polybio, Plutarcho, Harpocratione, & eius notæ authoribus viſum eſt Latinus potius male latine tradere, quam tanta mea diligentia fraudare cui ſum natus rempublicam unica minus terſæ dictionis compoſitæve orationis opinione. Per me igitur præſtantiſſimam reipublicæ ſpeciem, operis præſtantiſſimi inſtaurationem, accipient literarum Græcarum candidati, quibus iſta ſcribimus: ex qua non parvam lucem acceſſuram eius linguæ difficultati ſpero. Nullum enim antiquitatis monimentum poteſt exacte cognoſcere, qui reip. adminiſtrationis partes non cognoverit. Sed de populo dicere aggredior.

GVIL-

GVILLELMI POSTELLI

De

REPVBLICA,

Seu

MAGISTRATIBUS ATHENIENSIVM Liber.

Ex Musæo

JOAN. BALESDENS, in Principe Senatu Advocati.

CAP. I.

De Populi Divisione.

THENIENSES, qui & αὐτόχθονες, id est indigenæ nuncupari altius referendæ originis gratia gaudebant, tribus distin-

distinctos fuisse nominibus, scriptum non pauci reliquerunt. Inter illos enim erant εὐπατρίδαι, γεωμόροι, δημιουργοί. Primo nobilitas, ut Romæ patricii, appellari volebat. Geomori erant rustici, ita dicti, quod illis iampridem pars aliqua agri Attici ad colendum cessisset. Artifices, qui artes mechanicas & mercimonia in urbe exercebant, tertio vocabulo vocari solebant. Significabat & demiurgi vox, præter sellularios, & eos qui vilioribus artibus victum sibi parabant, etiam id munus quod Romani Publicanum vocant. Iis qui erant aut ætate aut honoribus maiores, inter cæteros dicebantur demogerontes, quasi Senatores, quibus à popularibus præcipue summa deferebatur authoritas. Primum alioqui nomē αὐτοχθόνων non populi fundi aut civitate donati fuit, sed illo-
rum

rum quorum maiores communi omnium consensu tantum Athenis vixisse, nec aliunde originem traxisse assererentur. Ambitionis itaq; illius gratia δημοποίητοι vocabantur populi fundi. Qui autem ex tribus unius parte tertia (quæ quot essent, statim aperiam) ὁμογάλακτοι, id est (si verbum licebit fingere) collactanei dicti sunt. Suprema literarum memoria illa nomina servavere, donec sibi factionum nomina , unde pestis deterrima & rerumpubl. & popularium oritur, sibi fecere, quo tempore adhuc ἐφετῶν magistratuum à Dracone primo Athenis legislatore institutorum oligarchia regebantur. Erant vero hæc nomina, πεδιαῖοι, διάκριοι, πάραλοι, ἐκτημόριοι. Illi ut solidiores in reipub. opibus favebant oligarchiæ, paucorum videlicet potentiæ : diacrii popu-

 larem

larem flagitabant administrationem, iniquo animo potentiores in republica primas partes obtinere ferentes. parari pro rerum fluctu modo huic, modo alteri factionis parti studentes, sibi & aliis viam ad libertatem impeditam reddebant. Interim omnis iniuriæ fluctus in miseros hectemorios redundabat. Erant enim ita appellati tenuiori fortuna homines, quod potentiorum tyrannidi sextam suarum rerum partem quotannis pendere cogerentur. Fiebat itaque (quod semper in simili rerum statu evenit) ut summum ius summa esset iniuria (ut in parte corporis male affecta solent aut vitiosi aut nimii humores incumbendo dolorem augere) in miserorum civium & favoribus destitutorũ caput procumbens. Ut autem cognosci possit, & velut ob oculos poni populus Athenien-

thenienſis : ut præterea conſtet quam vigili cura, quamque acri magiſtratuum ingenio ad illum in officio retinendum opus fuerit, viſum eſt illius ingenium ex Polybii libro ſexto depingere. Fuit (ait) populus Athenienſis perpetuo navibus navarcho deſtitutis ſimilis. Quum enim in ipſis aut propter hoſtium terrorem, aut hyemis ſævitiam, animi affectus claſſiariis imperaverit eſſe animo ſimul concordi, atque parere navarcho, tunc fit ab ipſis nautis officium diligentiſſime: ſin quadam ſecuritate ſemel inceperint duces contemnere, ac invicem movere ſeditiones (ob id ſcilicet quod ſunt diverſa omnes ſententia) tunc his adhuc navigare cupientibus, illis portum petere gubernatorem cogentibus, deformis quædam rerum facies intuentibus apparet ob ſeditionem &

litem inter illos obortam, his ſcilicet rudentes ac vela contrahere, illis è diverſo laxare volentibus: ſociis vero & navigationis conſortibus ingens imminet periculum. Unde non raro ubi magnas pelagi procellas atque hyemes ſæviſſimas effugere, in ipſo portu impingunt, atque adeo prope ipſam terram naufragium faciunt. Quod ſane iam ſæpius reipub. Athenienſium contigit. Superatis enim maximis gtaviſſimiſque periculis, quum propter populi, tum propter magiſttatuum ducumque virtutem, in facillimis, nullique adverſæ fortunæ rebus obnoxiis temere eſt periclitata. Quamobrem de hac amplius dicere non licet, in qua, turba rerum ſummam habet, quodam irrationabili impetu illo animi libidine conducto & inſtructo, ardore & vehementia impulſo.

Hactеus ille. Qui res illorum aliquando perspexerit, appositam admodum comparationem Polybium scripsisse videbit. Verum ad motus factiosorũ reprimendos est redeundum. Illi certe ob tam diversas partes & sententias non poterant aliter quam monarchia, aut uno capite, quod tam disparia regeret membra, componi. Omnium ergo consensu, & præcipue popularium, ob vitæ insignem integritatem, quodque gravationi populari nunquam consensisset, Solon est ad hoc munus delectus: quam provinciam periculi plenam, ancipitisque exitus, homo integerrimus suscipere his verbis renuit. Dum tyrannidem in patriam exercere refugio, dum vim mortalium nemini infero, quum lædere quod mihi aut miquum lædere quod mihi aut minuere possit honorem, nil admisi, sic videor mihi facile omnibus

bus absque tyrannide superior. hæc Plutarchus. Quum vero rideretur à multis quod illam renuisset dignitatem, quam plerique favore, precibus, atque amplissimis muneribus ambirent, subiunxit:

Οὐκ ἔφη σόλων βαθύφρων οὐδὲ
βουλείης ἀνήρ.
Ἐσθλὰ γὰρ θεοῦ διδόντος, αὐτὸς
οὐκ ἐδέξατο.
Περιβαλὼν δὲ ἄγραν ἀγασθεὶς,
οὐκ ἔσπασε μέγα δίκτυον.
Θυμοῦ δ' ἁμαρτῶν καὶ φρενῶν
ἀποσφαλείς.

Non est Solon magna prudentia aut consilio homo. bona enim Deus quum dedisset, is non accepit: intuensque, & prædam miratus, non traxit ampla præda refertum rete, animi & mentis inops. Quanvis tamen monarchiam recusarit, noluit desperatæ pleneque deploratæ reipub. deesse: verum, qua arte valebat pluri-

plurimum, consilio prudentiaque illam levavit, primumque σεισάχθειαν, id est oneris quo tenuiores à potentioribus premebantur, excussionem excogitavit. vox illa ἐκ τοῦ σείειν τὸ ἄχθος, id est ab excutiendo onere dicta est. Per eam æs alienum à pauperibus ad oppignerata usque servituti corpora factum, dissolutum est. Sanxit vero ne liceret ulli ob usuras ius in corpus habere. Multi credunt illam σεισάχθειαν fuisse debitorum omnium recisionem. unde illi quibuscum legem illam antequam promulgaretur communicasset, dicti sunt χρεωκοπίδαι, id est æris alieni recisores, quod maximum fecerant à quo de lege sancienda audiverant. Habuere vero id nominis, quod nulli amplius fecissent, quodque in legis & creditorum fraudem. Volunt alij, ut tenuiori fortuna ho-

homines possent ære alieno liberari, auxisse per sisachthian pecuniæ percussæ precium: ut quod anta septuaginta drachmis mutabatur, idem centum minis postea æstimaretur: & secundum vetustam rationem persolverent. At neutra ratione videtur per se sine altera tolerabilis. fuisset enim χρεωκοπή, id est alieni æris recisio, creditoribus tam ingrata, quã grata & optanda pauperibus: unde illud non extinguere sed alere incendium fuisset. Incrementum vero minarum adiectarum non potuisset satis esse tenuioribus ad persolvendum. unde utrunque una instituisse credi par est, ut divitibus cresceret, quod à pauperibus recuperare per legem non poterant. Ipse vero primum ut legem à se incipere cæteris legislatoribus ostenderet, de suo sex talenta auri, quæ quadraginta-
quinque

quinque millia aureorum nostratium proxime reddunt, remisit. Sub ipso autem rerum innovandarum tempore (solet enim omnis mutatio vel utilissima, ægre admitti) lex lata non statim placuit (divites enim secum inique actum contendebant: pauperes Attici agri more Laconico expectabant) tempore tamen procedente, & perspecta pace ex sanctione comparata, usque adeo omnium est iudicio probata, ut sacra instituerent sisachthię nomine. Paulatim ergo compositis rebus, cavendum more medici optimi statuit, ne rursus in eandem calamitatem incideret, compositis singulis pro cuiusque dignitate membris. Primum itaque populi censum æstimandum duxit, ut quisque pro suarum facultatum modo (si adesset vitę innocentia) dignitatem in Rep. assequi posset, nul-

nulla habita plebeii aut patricii ratione : id tamen præcavendo, ne ulli potentiorum qui tunc in magiſtratu eſſent , invito ſe abdicare liceret. Facile itaque hoc temperamento ſummos imis coniunxit, & e diverſo. nec enim antea licebat plebeio magiſtratum adminiſtrare. Quatuor ergo ex cenſus ratione , populi partes fecit, πεντακοσιομεδίμνους, ἱππεῖς vel τριακοσιομεδίμνους, ζευγίτας, & θῆτας. Modiis quingentis cenſebantur primæ dignitatis. Modium vero de ſolo in quo poſſis modium ſerere, dici Varro his verbis ait : Iugerum , quod quadratos duos actus habet. Actus quadratus, qui & latus eſt pedes 120 , longus totidem: is modius & mina latine dicitur. Medimna Cicero vocare ſolet, quorum in quolibet ſeri ut menſura Pariſiorum ſex modii ſolent. Is erat primus

census. hi erant post senatorii ordinis viros primo in honore. Patricii autem solebant in ἐφεδρῶν ὀλιγαρχίαν eligi antequam Ariopagiticus senatus à Solone institueretur. Munus pentacosiomedimnorum erat, quum urgebat necessitas, aliquid reipublicæ conferre pro rerum usu: quos statim sequebantur eodem in munere secundi, trecentis censi modiis, dicti ἱππεῖς, quod & equos domi per facultates alere possent, & tempore belli ἱππάδα persolvere, id est quantum homini & equo in annum alendo sat esset. Bini idem ζευγῖται, quasi dicas mutuo iuncti, quia per facultates unus non poterat, præstare solebant. unus itaque illorum censebatur circiter 150. medimnis. Aristoteles in Solonis institutis, quæ in Politicorum libris describit, horum non meminit. Opificum, cerdonum,

proletariorumque loco erant θῆτες, nec aliud reip. pendebant quam numulum, qui ab illis θητικὸν vocabatur. Fuiſſe vero proletariorum, vocis arguit ratio. Nam θήσω priſco pro ποιήσω, id eſt faciam, edam, dicebant: unde παιδοποιῆται, id eſt, prolis procreatores ſunt dicti. Θητῶν alioqui ſignificatio, mercenariorum nomen eſt. Nullum ius illis aſſequendi magiſtratus erat, quandiu cenſus tenuitas eos in infimo contineret ordine. Hoc itaque pacto Solon conſtitutis veluti in certamine ad quos ſinguli contenderent finibus, morbo laborantem remp. reddidit ſanam. Ut enim natura ſapientiſſima magiſtra, quum videt aliquid à ſe compoſitum ita vehementer omnes intendere nervos, ut loco fœlicitatis & boni, ad quod omnia tendunt, ſibi infœlicitatem ſuopte ingenio

nio comparet, aut illud idem partium simul agentium inæqualitate sese conficere: sapientissima inquam traducit aut rem aut rei partem vitio intentam ad aliquod institutum, ubi relicta prisca contentione adolescat finem consequendo propositum: sic sapienti legum instauratori est faciendum: qua potissimum industria usus est Solon. Ut vero probandarum legum fieret maior potestas, imponens & patriciis & plebeiis illis, dum pollicetur tabularum stabilitatem, his Attici agri ex æquo, ut dixi, divisionem, omnium consensu, antequam rogaretur lex, probata, utrisq; imposuit: quod suo maximo bono esse cum omnes cognovissent, usque adeo gratam habuere, ut sacrorum memoria illam consecrarent immortalitati. quibus compositis, ubi omnia ex animi senten-

ria eveniſſe vidit, protulit hæc carmina:

Δήμῳ μὲν γὰρ ἔδωκα τόσον κράτος ὅσον ἐπαρκεῖ,
Τιμῆς οὔτ' ἀφελῶν οὔτ' ἐπορεξάμενος.
Οἳ δ' εἶχον δύναμιν καὶ χρήμασιν ἦσαν ἀγητοὶ,
Καὶ τοῖς ἐφρασάμην μηδὲν ἀεικὲς ἔχειν.
Ἔστιν δ' ἀμφιβαλὼν κρατερὸν σάκος ἀμφοτέρουσι
Νικᾶν δ' οὐκ εἴασ' οὐδετέρους ἀδίκως.

Nunc populo quantum ſatis eſt, permiſſa poteſtas,
Detractus nulli eſt, eſtve negatus honos.
Viribus atque opibus qui nomina clara ferebant,
Hos vetui & tenues quæ minus æqua pati.
Me obiiciens ſcuti in morem, quod ſervet utroſque;

Neu-

Neutra permiſi vincere parte nefas.

CAP. II.

De tribubus, & aliis populi patribus.

RESTITVTA populo pace, nobis de tribubus dicẽdum altius repetita origine videtur. Solent fere omnes populi, nationes, urbeſque, ut inquit Livius, ſuas conſecrare origines, à claris ſcilicet hominibus, aut ab illis quos rudis & rerum ignara vetuſtas, mundique adoleſcentia in deorum repoſuit numerum, nomina ſibi imponentes. ita alii Iovem (cuius vocabulum ex veteris teſtamenti vocabulo יהוה factum ab ethnicis eſt) Martem alii, Mercurium, Pallada, Vulcanum, & huiuſmodi portentoſa deorum vitio nobilium monſtra, ad maiorem virtutis & anti-

tiquitatis opinionem, suarum urbium aut gentis authores, instauratores vendicant. Athenienses ergo quum non viderentur sibi satis una ἀθηνᾷ, id est, Pallade nobiles, variis etiam sui populi partibus, quas tribus dicunt, nomina ab eponymis dedere. Erant vero ἐπώνυμοι, heroës, primi scilicet illi quos suprema hominum memoria noverat, qui virtutis ergo statuas Athenis habebat, habuerantve in eo Athenarum loco qui non longe à buleuterio quingentorum virorum erat: ut illis statuis tam virtutis per memoriam præmium illis referri cognosceretur, quam incitarentur omnes his exemplis ad virtutem. Primum itaque fuere quatuor tribus. Una à Cecrope prisco (nam si Pausaniæ credimus, fuere duo) dicta Cecropis est: altera ἀυτόχθων, id est, indi-

indigena peculari gentis vocabulo. Tertiam Actæus ἀκταίαν dixit. Quartæ à maris vicinia nomen fuit παραλιά. quibus vocibus antiquatis, Cranaus quatuor diverſas indidit, Cranain à ſe, Atthida, Diacrin & Meſogæan. Altera vocabulo gentis, Diacris à ſummo loco urbis (ſunt enim Athenæ in colle ſitæ) Meſogæa à media parte vocata eſt. Ut autem mater adulterium tegeret, Iovem patrẽ habuiſſe creditus eſt Erichthonius: qui ut patri falſo credito gratiam referre ſimularet, abrogatis his, à diis vocabulo impoſuit quatuor. διάδα itaque primam à Iove dixit, alteram ἀθηναιάδα à Minerva, ſequentem ἡφαιστιάδα à Vulcano illic ſummopere coli ſolito nominavit: quartæ à Neptuno ποσειδωνίας nomen fuit. Inde unaquaque harum in tres partes (quas ita

 à tri-

à tribus, non à tribuendo ut putant dictas novimus) divisa, numerus ad 12. pervenit. Nomen Græcum est, etymi argumento. τριττῦς enim vocant ἀπὸ τῶν τριῶν, id est, à tribus, ut Latini primum etiam à ternaria populi partitione in Tatiensem, Lucerem, & Rhamnensem facta. Hæ duodecim partes tertiæ duravere ad tempora usque Alcmæonis 660. annis, aut circiter. Iste oraculi Apollinis responso 10. tribus à principibus qui ante illum regnaverant maiori fama, nominavit. Cecropis à Cecrope, Erechtheis ab Erechthæo dicta, Ægeis, Pandionis, Acamanthis, Leontis, Oeneis, Hippothoontis, Antiochis, Æãtis: quibus adiectæ sunt Antigonias & Demetrias, ut 12. numerum complerent: quæ ipsæ singulæ (ut pridem quatuor) in tres partes divisæ reddebant sex & tri-

& triginta tribuum numerum: quas Romani una minus ſunt imitati. Vnde patet non tantum legum, ſed & diviſionis populi Attici exemplo uſos fuiſſe. Iſta quam magni ſint momenti, in rebus reipub. Atticæ perpendendis poſtea videbitur. A quibus porro principibus, tribus nomina ſumpſiſſent, illi 12. eponymi dicebantur, quos neſcio an vocet duodecim Athenienſium deos Herodotus in Erato, quoniam idem author quum aliquot nomina illorum ibidem adſcripſiſſet, in Euterpe ait 12. deos primum in Ægypto cultos, indeque in Italiam portatos, habuiſſe Piſis aram communem, quæ δώδεκα θεῶν βωμός, id eſt, XII. deorum ara vocabatur. Reges vero deos vocari, quod aut regnarent quadã ęquitate, aut aliquando regnaviſſent, mihi præter copioſam ampliſſi-

plissimamque tam Græcæ quam barbaræ historiæ fidem author est primo Politicorum Aristoteles. Unde & deos & reges potuisse vocari constat, & illos XXIIII. deos fuisse. XII. Ægyptos advectos, totidemque Atticæ reges. Pausanias in Atticis ubi de Eponymis dicit se adferre sententiam Herodoti de illis, tamen longe diversis nominibus & summa ab illo id facit. Pauciores enim 12. adfert, iisque Attalum, Ptolemæum, atque Hadrianum cuius tempore scribebat, addit. usque adeo gloriæ ardor, & popularium blandimenta valebant, valentque, ubi in aliquam opinionis partem procubuit ambitio. Sed de Eponymo magistratu suo loco. Cognito populo, illiusque partibus explicatis, nunc ad magistratuum narrationem est veniendum.

CAP. III.

Quomodo eligerentur magiſtratus Athenis.

TRIPLEX fuit eligendorum magiſtratuum ratio: ſors, populare ſuffragium, ſtemmatum claritas. Primam rationem Græci κλῆρον, alteram χειροτονίαν, id eſt, manuum extenſionem (quæ in ſublime à populo dum aliquem probaret, fieri ſolebat) tertiam αἵρεσιν vocant, id eſt, electionem. Sorte ſortitove deligebantur in eo loco quem Græci eam ob rem κληρωτήριον dicunt, quicunque iudicandi fungerentur officio: quomodo dux & ſinguli fere magiſtratus Venetorum eligi ſolent. Illam vero rationem ampliſſime ſuo loco tradam. Senatus ille qui Athenis ita eligebatur, ἡ βουλὴ τῶν πεντακοσίων, id eſt, conſiliorum D. virum dici ſolebat. Popu-

Populari ſuffragio duces, tribuni militum, rei bellicæ & maritimæ præfecti ſuo munere fungebantur. Quibus ſuum munus concedebat propter opes & nobilitatem electio, illi erant χορηγοὶ, id eſt, Choragi in ludis ſacris & ſacrificiis: quo in munere liberalitatem ſummam exercebant, impenſas proprio ære & facultatibus ſuppeditantes. Hi erant numero x. quo in honore ſe fuiſſe Demoſthenes in oratione adverſus Mediã oſtendit. His tribus generibus omnia reipubl. vincula conſtare abunde patet. Ab iniuriis enim domeſticis, vicinorum, exterorumque, ius dicendo iudices defendunt, fines conſervat & auget miles, religio expiat animos. Nunc quo ſe ordine ſingulæ dignitates offerent eas deſcribam, ab Ariopagitis exordium ducendo.

CAP. IV.

De Ariopagitarum Senatu.

ET literarum omnium memoria, & sua æquitate severitateque longe celeberrimus est habitus senatus Ariopagiticus, quem Graii τὴν ἐν ἀρείῳ πάγῳ τῶν ἀρεοπαγιτῶν βουλὴν appellant. Ut maximo honore erat, ita numero civium non parvo quanvis incerto constabat. Incertus numerus inde procedebat, quod ex novem Thesmothetis, de quibus suo loco, solerent in eum ordinem annuo magistratu statim defuncti, reddita totius anteactæ vitæ apud Logistas ratione, quidã cooptari. Accessuri Logistę, qui à publicis rationibus magistratus erãt, nomen præconi edebant, proclamareque his verbis iubebant: Quis vult talem tali & tali functum magistratu de anteactæ vitæ

vitæ accuſare facinoribus? Qua proclamatione quivis, modo probando eſſet, accuſator admittebatur. verum iſta in Logiſtis melius. Illa ſevera quidem certe admodum ratio paucos reperiebat uſque adeo omni nota carentes, ut innocentia freti augerent eum ordinem. Qui vel ſordium (quæ res alioqui pleriſque ſatis familiaris videtur, cum ſi ad victus rationem munerum illa receptio pertineat, iudicibus lege ſit permiſſa) vel favoris vel admiſſi criminis notã inuſtam ſemel habuiſſe probatur, is nunquã in tam inviolabile conſortium admittebatur. Et ne ullus fraudi locus relinqueretur, ſub dio palam præſenteque populi totius corona illa ratio coram ſenatu putabatur. Quotannis itaque illa ipſa ex Theſmothetis plures eximens, & numerum relinquebat incertum,

tum, & deteriora in hac morta-
litate longe melioribus ſuperio-
ra eſſe oſtendebat. Lectus ille or-
do ac inſtitutus à Solone anti-
quata ἐφετῶν ſeveritate legitur.
Erant enim ante Solonis inſti-
tuta 51. Ephetæ, id eſt, præfecti;
qui de capitalibus cauſis ac fur-
tis ſententiam (quod ante illos
regis fuerat officium) ferebant.
Iſtorum ergo nomine Solon
præſentem ſenatum conſtituit,
ſummæ in Rep. authoritatis: qui
non ſolum de capitalibus cauſis
ius dicebat, verum de quibuſli-
bet gravioribus, nõ ſecus quam
olim iudicum decuriæ ſortito
& ſubſortito à prætore apud
Romanos delectæ: & hodie in
Gallia primum de criminalibus
ſupprætores, ſecundo de vi illa-
ta: ac ſupremus in ſummis curiis
ſenatus tam primum quam ex
provocatione cognoſcit. Quum
vero cauſæ poſtulabat gravitas,
Ario-

Ariopagitis addebantur ex cæteris magiſtratibus non pauci veluti ſubadiuvæ, quemadmodum in delegatis à ſupremo ſenatu cauſis hodie fieri eſt in uſu. Si magiſtratus novi eligerentur aut inſtituerentur, ſi reip. gratia aliquid quod ad omnes æque pertineret, in deliberationem proponeretur, ſi lis ſæpius ob ambiguitatem dilata ſe offerret, cogebatur illa iudicum multitudo, ex qua quæri non liceret: vocabulo vero Attico cœtus ille ἡ σύγκλητος βουλὴ, aut κατεκκλησία, id eſt, congregatio univerſorum dicebatur. Porro Ariopagitarum magiſtratum dicere Græci conſueverant διηνεκῆ & ἀδιάδοχον, id eſt, perennem, & viciſſitudinis expertem, ad cæterarum ſcilicet dignitatum diſcrimen, quod illæ certis temporis periodis exui & deponi ſole-

ſolerent, is nunquam. Quanvis autem ſine ullo diſcrimine omnia neſaria publice vindicarent, tamen peculiaris erat illorum cognitio de veneficiis, incendio, cæde, & vulneribus conſulto atque extra primum animi motum illatis, deque inſidiarum aut proditionis in patriam molitione (quæ res in populari ſtatu, par eſt læſæ maieſtati in monarchia) & plurimis aliis. Mos vero iudicandi illorum, quantum litterarum monumentis eſt proditum, talis fuit. Statuto reo, aut accuſato pro reo, poſt primam quæſtionem teſtibus & coniecturis atque probationibus adornatam (nam alioqui accuſare non licebat niſi talionis pœna) ſtatim ſententia ferebatur, nec in multum tempus differri ſolebat: ut fere ſolet Venetiis fieri apud decemviros: ubi tamen prius ab

advocatoribus & quadraginta viris criminalibus accusationes sunt prolatæ. Nolo multorum iudicum criminalium negligentiam hic sæpius expertam attingere, quum ipsa se satis aperiat. Non licebat Ariopagitis ad misericordiam flecti. In hoc enim cum severitate ἐφετῶν conveniebant, quod pari pœna par delictum mulctabatur. Id vero sacro sanctum veluti ac summum in ipsis laudat Aristoteles principio rethorices, dum ait, ἅπαντες γὰρ, οἱ μὲν οἴονται δεῖν οὕτω τοὺς νόμους ἀπαγορεύειν, οἱ δὲ καὶ χρῶνται καὶ κωλύουσιν ἔξω τοῦ πράγματος λέγειν, καθάπερ καὶ ἐν ἀρείῳ πάγῳ ὀρθῶς τοῦτο νομίζοντες. quorum verborum sententiam paucis admodũ & elegantissime Quintilianus 6. institu. orat. appendit. Athenis, inquit (quo nomine Ariopagum intelligebat) affectus movere, etiam per præconem prohibe-

hibebatur orator. Hoc etiam illis fuit cum Decemviris Venetis commune: nunc etiam incipit & in noſtris ſummis curiis eſſe familiare. Noverunt enim ſenatores clariſſimi longo rerum uſu edocti, nil eſſe quod rhetorum & cauſidicorum eloquentia verſutiave non poſſit everti, inque diverſum trahi, ita ut ex ſumma æquitate ſummam iniuriam, & ediverſo, procreare videantur, ſi ſemel auditorum, aut iudicum animos in ſuam ſententiam traduxerint. qua peſte etſi hodie careant curiæ noſtræ, tamen longe crudelius monſtrum domi alebant cauſidici quidam opiniones doctorum opinionibus addendo, diverſaſque iuris ſcripti in æqui bonique everſionem allegando, &, ſi nihil aliud, curiam ipſam occupando ne adverſarii causã intelligat: donec tu Poyette Cancellarie æquiſſime. illis nebulo

bulonibus præscribendum regia sanctione curasti: ne quid adferrent allegationis in simplici rerum narratione, pariter in quæstionibus & probationibus, vetuisti. Verum ad institutum redeo. Tanta erat Ariopagitis in iudicando fides & integritas, ut si quis etiam scelestus admodum creditus, post causam apud illos dictam evaderet impune, nulla eum vis, nulla authoritas posset de ea causa appellare. Nulla illic erroris propositio, nulla secunda senatus occupatio locum habebat. Forma iudicii talis fuit. Coniecto in vincula reo (finge de cæde agi) per præcones & apparitores vocabantur interfecti hominis necessarii, domestici, parentes, amici: quorum arbitrio (quod hodie iudicii æquitate fit) de pœna statuebatur, ferebaturque sententia secundum accepti rationem: qui mos hodie quia est

Turcis in uſu, à me referri amplius poteſt. Cadhi, quod nomen apud Arabes iudicem ſignificat, comprehenſo reo homicida, curat ſtatim ſiſti parentes perempti: & ſi illi deſint, neceſſarios, aut illos ad quos ex illius vita utilitas pervenire poterat. Alioqui ſi deſint illi, nomine principis & legum, more procuratoris aut advocati regii, iuris ſcripti & talionis pœna punit. Rogat præſentes utrum malint hominem talione an mulcta puniri, ferturq; pro illorum voto, ſi tamen modum non excedat, ſententia. Æſtimant hominẽ ſolidum ſexaginta aſprorum millibus: quæ ſumma ad noſtram pecuniam æſtimata mille & ducentos aureos nummos reddit. Nam aſprum genus argenteæ monetæ eſt noſtro Caroleo nummo pene par. Id æris cõpenſat mortis damnum. Dimidiũ, hominis dimidii loco adiu-

catur. Dimidius homo eſt, cui pes, manus, oculus, aut præcipuæ partis corporis uſus deeſt. Paris proportionis ratio in corporibus aut inutilioribus partibus obſervatur. Verum iſta compenſatio ideo rarius fit, quod non ſtatim, flagrantique ut aiunt delicto poſſunt una ſiſti reus & affines. Pupillis, mutis, linguaque impedita hominibus ſuccurrit prætor in rebus pro conditione æſtimandis. morte itaq; aut mulcta reum illorum nomine mulctat. Ariopagitarum ut erat maxima in iudicando diligentia & ſedulitas, ita rarius id muneris infrequentiuſque ſubibant. Singulis enim menſibus tribus tantum diebus iudicabant, quinto, quarto, tertio Cal. cuiuſlibet: qui dies ita Græce dicti ſunt, τετάρτη φθίνοντος, τρίτη φθίνοντος, δευτέρα φθίνοντος, id eſt, quarta, tertia, ſecunda decreſcentis & iam finien-

tis

tis mensis. nam Græcos Calendis carere vel parœmia docet. Præterea non coibant, nisi ob rerum necessitatem fieret ἡ σύγκλητος βουλὴ, id est, indictivum consilium: cuius conditio quod ad magnum numerum attinet, non est absimilis magnis Venetorum comitiis, singulis octonis diebus semel ad magistratus deligendos tantum cogi solitis. De hoc senatu, multisque aliis cum Romanis & Gallis tum Atticis scripsit utriusque linguæ instauratæ lumen G. Budæus in annot. primis in Pandect. l. ultima de senat. cuius sententiam etsi ex ipsis unde illā desumpsit authoribus possem adscribere, ne quid prætermisisse videar, paucis adferam. Ait itaq; ex Luciani verbis, iudicia noctu & silentio in Ariopaga tractari solita: primum, ne dicentis rationem ullam apud se haberent, qui rem nudam sineque prooemio &

personarum ratione audire vellent: alterum, ne interruptionibus inter disputandum fieri solitis, se interpellarent, atque sententia dimoverent. Inde nata est parœmia, ἀρεοπαγίτου σιγανώτερος, Ariopagita subticentior, dici solita de prudentibus & taciturnis viris. Nec vero una tantum fuit taciturnitatis ratio. nam & reum præterea attentius respondentem audiebant, & iudiciorum secreta nunquam evulgare solebant: tabellaresque ędebant sententias, ne ex maioribus authoritatis ætatis aut eruditionis viri, qui prior sententiam dixisset, præiudicio ab opinione sua discederent, aut (quod multi solent hodie) ad idem, responderent. Cum illis in tabellari sententia convenit fere omnibus Venetis magistratibus, ea de causa quam supra attuli: cum x. viris autem capitalibus, ne prodeant in

in vulgum aut ſententiæ, aut ſecreta iudiciorum: utriſque optimo iure ſane. Illorum authoritas enim nunquam poteſt imminui, dum areſta illorum nunquam reſcindi aut calumniari, contemnive ab cæteris magiſtratibus, aut etiam à plebeiis poſſunt, quare quæ in rep. peſtis oriri deterior poſſit, non video: omnia enim peſſum eunt, quum ſemel aut negligi legum & magiſtratuum vis cœperit, ſenſimque iugum infringi cœptum excutitur. Itaque meo iudicio non deberent illi magiſtratus à quibus non eſt provocatio, tam temere evulgare ſententias, ne arbitrio vitiligatorum illic antinomiæ pleraque reperiantur. Poſt Græcorum ſententias videndum quid Latini de Ariopagitis ſcripſerint. Valerius Maximus de illis ita ſcriptum reliquit. Eiuſdem urbis (de Athenienſibus proximo capite

egerat) & sacrosanctissimum consilium Ariopagus quid quisque Atheniensium ageret, aut quonam quæstu sustentaretur, diligentissime inquirere solebat: ut homines honestatem, memores vitæ rationem reddendam esse, sequerentur. Eadem bonos cives corona decorandi primo consuetudinem introduxit. nam & virtuti (uberrimum alimentum est honos &c. Quum istud ita habere sit scriptoribus compertum, credendum est, quo tempore non iudicabant, id perquirere solitos. Utut sit, certum est insigni quadam prudentia & pene divina fuisse, quod Cicero accerrimi iudicii homo illum senatum cum mundi rectore Deo potius comparatum voluerit, quam Romanum. Ait enim. Negare hunc mundum providentia regi, idem est ac si quis dicat Athenas sine Ariopagitis regi consilio. Quod ait
Plinius

Plinius naturalis hiſtoriæ ſeptimo, primum capitis iudicium actum in Ariopago, mihi non videtur rationi conſentaneum. Ex omnibus enim Græcis authoribus liquet Solonem hunc magiſtratum inſtituiſſe quod iam docui) quaſi ad ſeveritatis ephetῶn moderationem. Atqui Draconem, qui hos inſtituerat, longe Solonem præceſſiſſe conſtat, tamque ſeveras leges in improbos ſtatuiſſe, ut pœna capitali vel quodlibet holuſculi furtum plecteretur: unde dici vulgo ſolebat, Draconem non atramento ſed ſanguine humano leges ſcripſiſſe. At quis credat fiere poſſe ſub tali legum ſeveritate, tanto tempore tot improbis in repub. perpetuo agentibus, ut omnibus ſeculis ſit verum dictum poëtæ, τὰ χείρονα νίκᾳ, deteriora vincunt, neminem improbitatis dediſſe pœnas? Fieri ſane non poteſt. Quod ſi quis con-

contendat Plinium intelligere in Ariopago, id eſt, Athenis, aut ſuprema litterarum memoria: primum quidem eſſe verum vix poterit, quum ante ullum Græcorum imperium, iam florentiſſimæ res Perſarum, Aſſyriorum, Indorum, Ægyptiorum, Syrorumque ipſa vetuſtate collapſæ fuiſſent, quæ ſine facinoroſorum pœna regnare tandiu non potuiſſent. Alterum non arguit verum fuiſſe etſi ſcripſerit nemo, cuius ſaltem extent ſcripta. Quanvis enim literæ ipſæ præclarorum facinorum iuxta hominum memoriam ſint conſervatrices, tamen non ſtatim eſt credendum, ſi quid aut nulla hominum memoria, aut nullis literarum monumentis eſt celebratum, id protinus non fuiſſe: nec ſi quid ignoras, id propterea minus in rerum eſt natura: nec, ut inquit Lyricus,

Sola

-Sola comptos arſit adulteri
crines Helenæ-

Et paulo poſt,

Vixere fortes ante Agamemnona
multi-

Pauloque mox,

Paulum ſepultæ diſtat inertiæ
celata virtus-

Itaque nulla in parte vero conſentanea dixiſſe videtur Plinius: quod etſi illi in hoc loco inque multis aliis contigerit ; non eſt mirandum , quum vir ſenatoriæ dignitatis, inque Reip. muneribus occupatus , ſucciſivis horis vix poſſet quot excerpſit deſcribere. Hanc vero ſententiam lectori excutiendam relinquens, ad alia tranſeo. De huius ſenatus dignitate ſunt omnia apud authores plena : verum una oratio Demoſthenis in Ariſtocratem, hunc ſatis aperiet : quæ quia ampliſſime quæ iam tradidi explicat , ad illam lectorem remitto, quum

quum alioqui nil ſit à me in illo deſcribendo prætermiſſum.

Cap. V.

De nomothetis.

NOMOΘETΩ͂N nomina plura Græci dignitatum genera intelligunt: quæ mihi prius aperienda videntur, quam ad rem de qua ſum dicturus, veniam. Tres olim nomothetas apud Athenienſes fuiſſe authore Suida reperio: Draconem, Solonem, Æſchylon, non quidem illum poëſi celebrem, ſed quendam alium Athenis natum, non uſque adeo apud authores celebratum. Secundo νομοθέται legiſlatores quicunque ſunt. Verum ut ad rem facit vocabulum, præcipue intelligebant Athenienſes unum ad mille ſelectos cives, quibus legum antiquandarum fiebat poteſtas quum non viderentur amplius ex Reip. uſu, ac præterea il-

larum

larum examinandarum quæ aut emendandæ , aut immutandæ, aut demum ſanciendæ viderentur. Eſt enim legibus humano conſilio natis , quemadmodum & rebus naturalibus , etſi paulo obſcurior, noſtræque mortalitati minus cognita , vetuſtas : quam ubi ſenſere , uſus conſuetudine aut deſuetudine aut abrogandæ aut emendandę ſunt: quod ipſum (niſi ubi iure ſcripto ut vocant, id eſt cæſareo ſive civile utuntur) in civili Romanorum patet. Nam bona pars de ſervitutibus, de ſervis, noxa, iure perſonarum, hæreditatis varia diſtributione , & infinitis aliis tractationibus agit, quæ in Gallia (ubi præcipue ius civile , quod conſuetudines vocant , atque regia & curiarum placita locum habent) ut parum eſt in uſu, niſi ut à ſimili iudicando, ita partim explodendam cenſerem , ut tempus illud quod ſtudioſi

diosi iuris in illam insumunt, daretur iuri civili, postquam quæ nobis sunt in præcipuo usu, diligenter didicerint. Nobis propositi nomothetæ ius tantum habebant referendi coram populo toto probarentne an improbarent leges, plebiscitaque. nec enim poterat ulla rogatio probari, rataque haberi, quin universi magistratus nomothetis subscripsissent. Hi etiam iudicandis gravioribus causis solebant interesse, eorumque sententiæ si non pareret aut actor aut reus, tribus drachmis pręsente archonte mulctabatur. Hæc est Pollucis sententia. Verum Budæus ex Demosthene paulo aliter latiusque explicat quomodo illæ leges solerent proponi. eius ideo verba adscribam. Solonem commemorat Demosthenes inter alia cum legibus suis hoc quoque instituisse, quum lex aliqua ad populum ferretur,

retur, ut à legiſlatore primum recitaretur, deinde in loco maxime celebri totius urbis maximeque conſpicuo proſcriberetur, ad tertiam concionem uſque, (non aliter atq; leges Romæ trinundino die promulgari ſolitas Macrobio referente novimus) inde ſcribæ ut daretur palam pro concione legenda: ut ſi cuiquam quid non placuiſſet, in medium id proferret: & ſi ea tum quoque populo placuiſſet, ita demum nomothetæ daretur poſtremũ probanda, qui uti eam probaſſet, improbaſſetue ita ferretur, antiquareturve. Ipſi autẽ nomothetæ ex iudicum numero deligebantur, ut eam operam populo iurati ipſi navarent. Hæc Budæus: cuius comparatio ut planior fiat, locũ Macrobii adfero. Rutilius (ait) ſcribit, Romanos inſtituiſſe nundinas: ut octo quidem diebus ruſtici opus facerent, nono autem

die intermiſſo rure, ad mercatum legeſque Romam accipiendas venirent, ut & ſcita atque conſulta frequentiore populo referrentur, quæ trinundino die propoſita, à ſingulis atque univerſis facile noſcebantur: unde etiam mos tractus ut leges trinundino die promulgarentur. Hactenus Macrobius.

Cap. VI.

De legum conſervatoribus, Græci νομοφύλακες dicunt.

DIFFEREBANT à nomothetis νομοφύλακες, quibus à legibus ſervandis ut nomen ita & officium erat. Fruſtra enim fuiſſent à nomothetis leges exploratæ probatæque niſi, præſcripti illarum ſit uſus, ſecundumque eas iudicaretur: quod nomophylaces ut fieret curabãt. Cicero libro de legibus tertio, illorum officium diligenter explicat; Græci hoc di-

ligentius, ait, apud quos νομοφύλακες creantur: nec ii solū literas (nam id quidem etiam apud maiores nostros erat) sed etiam facta hominum observabant, ad legesque revocabant. Hæc Cic. Secundo dignitatis gradu erant Athenis νομοφύλακες ut qui προέδροις (quorum nomen à primis sedibus quas illi ante cæteros habebant, deductum est) assiderent, strophio quodam lineo (quali honoris gratia dux Venetiarum hodie ornatur) capite redimiti. tantus erat honos priscis incolumitatis reipublicæ conservatoribus, tantum legum studium. Idē enim est nullas habere leges, & multas quidem scriptas habere, nullis vero uti. Cæterum is ordo legi solebat ex ipsis Ariopagitis: illorumque præstantissimi etiam hanc curam legum habebant sanciendarum, tuendarumque: quod erat sacrosanctum munus. Nil

enim vetat, homines in uno constitutos ordine, dum aut ab officio quandoque respirando supersedent, aut quum causa vehementior urget, vario tempore variis aliis muneribus in Republica fungi: quod in supremis Galliæ curiis maxime patet. Illarum enim partes quædam, quæ ad capitales causas ab inferioribus, aliæ quæ ad rerum actionem sunt constituta, perpendentes, approbant, vel reprobant: itaque rata habetur sententia. pars indictiva concilia, alii peculiarem quandam causarum cognitionẽ (commissiones vulgo, & relationes litium vocant) statuis temporibus, alii rationes rerum fiscaliũ, & alia sexcenta officia subeunt, quum tamen unum sint corpus, & curiæ Præsides Consiliariique dicantur. Antiqui vero non usq; adeo rerum longo usu edocti, nec adeo periti quomodo unus idem-

idemque magiſtratus multis variiſque rebus præeſſe poſſet, varios deligebant ordines ad ſingula, quæ ab uno hodie fiunt ſenatu. Non ſunt his abſimiles quadragintaviri cauſarum capipitalium apud Venetos. Nam de criminibus & cauſa integra & ex provocatione cognoſcunt, legumque maieſtati cum VI. viris ſex regionum urbis (vocant vulgo ſextariam) præfectis præſunt, præſenteque ac arbitro ſententiarum Duce de illis ſtatuunt. In hoc vero differunt, quod ſunt illorum in rebus capitalibus ſententiæ Decemviris ex provocatione obnoxiæ. Præterea ſi quid in Ducem, Rempublicam, religionem, inque naturæ perniciem cuiuſmodi eſt cinædica fœditas) admiſſum eſt, ſtatim id vindicant Decemviri. Legibus conſervandis, pariter & idoneis iudicibus in ſingulas provincias &

loca deligendis præſunt apud Turcas duo viri magna corona doctorum & bonorum virorum ſepti (Cadileſcher vocant) primæ authoritatis, prudentiæ & ſcientiæ viri, quibus iudices coguntur rationes reddere, inque ſententia parere quum quicquam male iudicaverint. Provocationes enim apud illos & fiunt, & ab ipſa ſuprema curia quam divam appellant, remittuntur. Quum vero caſus ratio poſtulat, tunc uterque ſenatus de illo cognoſcit & iudicat præſide uno quatuor Baſſadum, præſentibus vero omnibus primæ authoritatis viris. Hi ordines id officii explent quod apud nos Cancellarius, qui revera ſolus νομόφυλαξ, id eſt, legum vindex dici poteſt. Cogit enim, veluti in corpore animus, omnes iudices & magiſtratus ſecundum leges æquique & boni præſcriptum iudicare: & ſi quis contra

contra fecerit, aut pœnam ipse decernit, aut cum summo Galliæ consilio re agitata, præmiis digna refert quicunque legum maiestatem imminuerit. E diverso tui in Remp. animi benificio Poyete, quotquot ipsa virtus ad magistratus potest evehere dignitatem, non favoribus, non sordibus, non demum secundum ambitionem, (quæ res non pauca ante tua tempora præclara ingenia deiecit) sed infracto animo evehis promovesque: quod etsi illorum qui ante te in illo fuerunt officio, munus: tamen re ipsa apparet te plura virtuti biennio nondum exacto dedisse, quam tota patrum memoria ullus Cancellarius fecerit. De dignitate vero Cancellaria, & cæteris Galliæ magistratibus alias. Unum vero addam, quod Cancellario & nomothetis atque νομοφύλαξι convenit, ob vitæ integritatem esse

in perpetua dignitate, quoad vita & æquitas comes fuerit.

CAP. VII.

De quingentis viris.

OΙ πεντακόσιοι, quingenti viri, nomine ordinis numerum aperientes, tam dignitate, fama, quam officio, ſecundum poſt Ariopagitas locum obtinuere: quorum apud Græcos authores ita frequens eſt mentio, ut nulla plane cauſa, nulla oratio illos non celebret. Hi enim civilia munera, rerumque actiones, de quibus quotidie popularibus iis oboritnr, iudicare ſolebant. Tempore functionis ab Ariopagitis ita differebant, quod hi erant διάδοχοι, permutatorii, id eſt, quotannis ſorte eligi ſoliti: illi erant διηνεκεῖς καὶ ἀδιάδοχοι. ut iam ante dixi. Erant hi quo tempore iudicabant, quo in munere ſunt prætores & ſupprȩfecti, quos bail-

baillivos aut locum tenentes civilem dicimus. Annuo vero ſpatio tantum eam dignitatem habebant, ne (quod nimis crebro in locis non paucis experimento videtur) ſordes, atque cæteræ quæ inter iudicandum poſſunt evenire corruptelæ, beneficio prorogatæ dignitatis tegerentur alerenturque Magnus vero numerus faciebat (quod ea de re ſervatur in curiis quas parlamenteas vocant) ne facile quid vitii in conſortium irreperet. Verum quia tanta multitudo una & in uno poſita loco vix potuiſſet ſua exequi munera, in decem partes dividi ſolebant ſecundum tribuum numerum: quibus ſingulis quinquaginta viri ex eo numero obtingebant, ſuoque loco triginta & quinque dierum ſpatio ius dicere conſueverant. Is vero dierum numerus decies repetitus annum lunarem trecentis & quin-

quinquaginta diebus constantem, qualem Athenis observare solebant, reddit. Noster vero solaris illum diebus quindecim & quadrante superat. Propter item copiosam multitudinem ex illis quinquaginta. x. eligebant, quos προέδρους, id est, præsides (ut dixi) nominabant: ex quibus ipsis tantum septem, per singulos scilicet dies hebdomadis, sortito eligebantur. Quo die quisque rebus præerat, arcis conservabat claves, dicebaturque ὁ ἐπιστάτης, præses, & τὰς κλεῖς τῆς ἀκροπόλεως πιστευτεὶς, cui arcis claves credebantur. Verum de his paulo post. Cum quinquagenarius numerus suo officio fungeretur, vocabatur iam mutato nomine prytania, aut, οἱ πρυτανεῖς, tanquam à frequentiori cura τοῦ ταμιεύειν τὸν πύρον, recondendi & servandi frumenti in publicam necessitatem. Non desunt qui dictos ἀπὸ

τῶν πρυζενείων velint: τὰ πρυτανεῖα vero pecunias publicas eſſe, quas actor & reus etiam poſt iuſiurandum de calumnia (in quo fidei bonæ anchoram ut præſcripto legum ponimus, ita omnino parum fidei eſſe videbant) in ærarium publicum deponere cogebantur: ut qui cauſa caderet, diſceret etiam oppignerata atq; depoſita, nec temere iudicis aures occupare, nec litem iniuſte incipere, aut alterum iniuria in ius rapere. Licebat enim cuilibet, adverſarium, advocato teſte, qui aſſereret in ius vocatum venire noluiſſe, in ius rapere atque trahere nolentem, non modo Athenis, ſed & Romæ. Athenis vero pecunia depoſita, loco teſtis erat apud Romanos vocari ſoliti. Proculdubio mea quidem ſententia, ſi præter iuſiurandum de calumnia, multa quædam pro litis ratione deponeretur, ab actore

re præcipue, & ex illo ærario satisfieret iudicibus iustis in causis versantibus , ad hæc inde desumeretur nomine tenuiorum, qui potius perderent suum contra potentiores ius , quam summam deponere possent lite dignam, ut temeritas debilitati consuleret: tolleretur maximum fomentum litium. Quis enim credat ut vel pili faciat sacramentum, qui proximi vitæ , fortunis , famæ demum moliri insidias non erubescit? Verum parum viderer cosulere multis sanguisugis , litiumque alumnis. Redeo itaque ad meos Prytanes, quos ἀπὸ τῶν πρυτανείων, id est , à sportula dictos ostendi. Illa pecunia depositis cumulata , iudicibus persolvendis, & illis quibus meriti in rempublicam & virtutis ergo victus dabatur , alendis serviebat. τὸ πρυτάνειον crebro minabantur fœneratores debitoribus se in

ærarium depoſituros, ubi plus tempore non poterant amplius petere, ut ſcilicet miſeri debitores ære alieno obruti, cum non poſſent ſtatim eſſe ſolvendo, cogerentur augere fœnus. Huius rei fidem facit Ariſtophanes in Nehalis, his verbis:

Θήσω πρυτανεῖ', ἢ μηκέτι ζῴην ἐγώ.

Moriar ni te in ius depoſitis prytaniis voco. verba ſunt fœneratoris ad obæratum. Singulari autem voce tantum τὸ πρυτανεῖον locus erat in quo iudiciorum cauſa coibant prytanes, unde nomen. Præterea ubi de Rep. benemeriti diligenter & colebantur & alebantur. Maximum hunc honorem in rep. fuiſſe, Cic. primo de oratore teſtis eſt locupletiſſimus, ubi de Socrate agit his verbis. Erat enim Athenis reo damnato, ſi fraus capitalis non eſſet, quaſi pœnæ æſtimatio. ea ſententia quum iudicibus daretur,

tur, interrogabatur reus quam quasi æstimationem commeruisse se maxime confiteretur: quod quum interrogatus Socrates esset, respondit se meruisse ut amplissimis honoribus & præmiis decoraretur, & ut ei victus quotidianus in prytaneo publice præberetur, qui honos apud Græcos maximus haberetur. Hæc Cicero. Hic ordo solebat edicta, decreta, psephismata (ut Græca voce Cicero dicit) plebiscitaque omnia explorare, ac de legibus perperam latis sententiam ferre. alioqui enim sine illa providentia facile imperitæ plebi fuisset impositum. plebs enim non raro ea rogat, & probata cupit, quæ manifesto in eius ruant perniciem, nisi consilio & prudentia coërceatur. Primum itaque populares pro rerum suarum usu edicta proponebant, quæ statim ab L. viris perpensa Thesmothetis

thetis dabantur, ut iam docui: qui si probassent, incumbebat opus nomophylacibus ut proclamari & servari curarent. Erat in illum gravissima actio, qui ex populari consensu solum probatam legem, ratam asseruisset, & in loco probatarum adscripsisset, dicebaturque παρανόμων γραφὴ, id est, perperam latæ legis actio: ille qui accusabatur οἱ παράνομον ψήφισμα γράψας, qui iniquum & præter morem decretum scripserit, qualiter fecisse Androtionem & Aristocratem, eloquentissimis orationibus monstrat Demosthenes. Verum de hac re scripsi iam in tit. de actionibus. Ab hoc civili & quotannis mutari solito magistratu, fasti dies, bellorum tempora, fœdera, legationes, rogationes, edicta promulgata, & in summa ad privata usque, quæcunque rationem tempo-

ris habebant adnexam, supputari & scribi solebant, veluti apud Romanos à Consulibus, hac forma, ἐπὶ ἄρχοντος πολυκλέους, μηνὸς βοηδρομιῶνος ἕκτη ἐπὶ δέκα, φυλῆς πρυτανευούσης πανδιονίδος, Δημοσθένης παιανιεὺς ἔγραψε ψήφισμα. Principe Polycle, mensis Iulii decimasexta, tribu Pandionide iudices reip. exhibente, Demosthenes Pæaneus decretum tulit. Qui hic nominabatur, erat ἄρχων, de quo suo loco: quæ tribus adfertur, illa est cuius 50. viri ex quingentis sumpti Remp. tunc moderantur. Cæteri Græci ab Olympiadibus, Mosolami à Muhamede, nos à Christo, Judæi à mundi exordio, & quæque gens fere à capite persuasionis rationes init temporum. Ad alia nunc transirem, nisi horum iudidicum officium me admoneret quadraginta civilium causarum iudicum apud Venetos: qui ut magis

magis innoteſcant, paucis Reip. præſtantiſſimæ morem indiciorum exponere viſum eſt. Ter quadraginta viri, non ita tamen magnæ authoritatis nobiles, eliguntur ita, ut 24. menſibus tam capitalibus quam civilibus præſint, hoc modo. Primi quadraginta novi cauſis exterorum & peregrinorum, quorum ingens Venetiis multitudo agit, octonis illis menſibus præſunt veluti loco tyrocinii: poſt quod tempus urbanis de rebus, ſubſtitutis in locum aliis, iudicant. In primo vero loco, ordo ille conſilium novum, in ſecundo vetus, aut, ut vulgo, quadraginta civiles, dici ſolet. Iam exactis in duobus illis ſedecim menſibus, veluti probati, committuntur capitalibus cauſis iudicandis, loco civilium XL. viri criminales dicti. Eam vero dignitatẽ tunc aſſequuntur, quanvis ſint ut plurimum iuniores, ut

in ſenatum admittantur , iuſque ſuffragii etiam habeant in cauſis gravioribus. Ad hæc Triumviri ex illis in binos menſes eliguntur ſortito, qui prȩterquam quod ius ſuffragii habent, etiam Duci, qui magnus eſt honos , ſua quisque viciſſitudine aſſidere poteſt: parique cum ipſo authoritate de rebus ipſis tam ad ſenatum quam ad magnum conſilium poteſt referre. Forma vero iudicandi & in civilibus & in capitalibus cauſis ferme una eſt. Suffragiis enim fit , quod olim Romanis in uſu fuit. Veneti enim cauſa ultro citroque agitata, habent tres diverſo colore urnulas, in quarum unam condemnationis , in alteram abſolutionis, in tertiam dilationis amplioris diſcuſſionis gratia , globuli linei demittuntur, ita ut nemo poſſit ex præiudicio alterius favori dare locum, nec etiam ex ſuffragii decidentis

in

in urnam ſono. Extracta ſuffragia imponunt cauſis finem. Romani non calculis aut fabis globuliſve, ſed duabus literis condemnabant aut abſolvebant: duabus non liquere ſignificabant. A, ut notavit Aſconius Pedianus, ſalutatis erat litera, abſolvique reum petebat, C. triſtis, condemnabat. N. L, non liquere notabat. In capitalibus cauſis à Græcorum uſu Θ literam, qua Θάνατον, id eſt mortem ſignificant, accepiſſe etiam Romanos, nigrumque theta appellaſſe, literarum monumentis reperio. Verũ ad mea me recipio.

CAP. VIII.

De Arbitris.

QUIA cauſarũ civilium maior numerus quotidie oboriebatur, quam quibus terminandis, & novis audiendis ſatis eſſent quinquagintaviri tribuum: ut hic ſuccurreretur, quadraginta qua-

tuor διαιτηταί, id eſt, arbitri eligebātur, partim ſorte, partim electione. Nam ſexageſimum annum exceſſiſſe illos oportebat, & non infimæ eſſe notæ, ſed inſigni probitate viros: quamobrem eligi ſolebant: inque locum conſtitutum bona pars conſtituebantur, ubi à litigatoribus poſſent ſtatim conveniri. Sic vero adibantur. Actor & reus ex compoſito quoſvis deligebant ex eo numero, ea lege, ut ſi lis apud illos conteſtata inceptaque eſſet. neceſſe eſſet, ut & apud Romanos, illic terminari: alioqui mulctabatur qui ſententiæ illorum non paruiſſet. Succurrebatur vero læſo, duplici remedio. Nam & illi iudicii cauſam reddebant, & ex appellatione poterat adiri ἀστρατηγὸς, iudex civilis, cauſæque ſuccurrere. Hæc Demoſthenis ex oratione κατὰ μειδίου, ſententia eſt. Budæus paulo latius explicat

cat ex Polluce quot arbitrorum essent genera. Οἱ καθ᾽ αἵρεσιν electi, erant quos litigatores sibi deligere poterant, quibus controversiæ rationes explicatas crederent. κατ᾽ ἐπιτροπὴν τῆς αἰτίας, per causæ permissionem. Alii vero κληρωτοί, id est, sortito electi ex magistratuum decuriis, non veniebant pro litigantium arbitrio, sed sortito privatis causis deligebantur ex iudicum decuriis, non secus quam olim apud Romanos ex iudicum decuriis prætor ordinabat, hodieque in curiis Galliæ viris consularibus fit, non quidem ut iudicent, sed ut exacte perpensa lite, & eius appendicibus, senatui iudicaturo referant. Hæc sententia facile confirmari potest ex loco orationis Demosthenis in Aphobum, quem expilatæ hæreditatis accusat. Locus ita habet. Ad arbitrum igitur sorte datum quum

veniſſet Aphobus, obiectaque diluere non poſſet, damnatus eſt ab arbitro. Iudices porro ad quos provocaverat, quum cauſam cognoviſſent, eadem ipſi cum arbitris compromiſſariis etiam illius amicis, cunque ipſo ſorte dato arbitro pronunciantes, litem homini decem talentis æſtimarunt. Compromiſſarios arbitros ius civile vocat, ob pecuniam ab actore deponi veluti communi periculo & conſenſu ſolitam, quam qui cauſa cadebat, ſolvere cogebatur. Antequam à ſorte digredior, quia deeſt hodie in Gallia exemplum ſuffragiorum & ſortis (niſi quod quidam doctores nos in ſortibus exempla in ſuis bianchis, ut aiunt, docent) volo paucis præſtantiſſimæ noſtris temporibus pro ſua magnitudine Reip. modum ſortium exponere. Ea Veneta eſt, ariſtocra-
tia

tia & monarchia ita temperata, ut nec magiſtratus ſummi ſine Ducis præſentia ſententiaque, nec viciſſim ille quicquam propria auſit potentia ſtatuere, adeo ut ne progredi quidem tuto tempore belli in medium poſſit ſine capitis periculo, niſi ſex viros regionum ut minimum comites habeat. Noſtræ Galliæ adminiſtrationi, quæ etſi lumine literarũ diu caruit, tamen longe dignitate, ſcientia, prudentia demum ſumma, cæteriſque rebus quæ ad magnitudinem faciunt Reipublicæ, eſt omnibus facile ſuperior, quicquam detractum nolo: quin ipſam olim, niſi me aliquis prævertet, illuſtratam memoriæ poſteritatis commendare decrevi. Sed ad fabas, calculos, ſorteſque venio. Octavo quoque die comitia adire tota nobilitas annum ætatis viceſimum prætergreſſa ſolet, nec

tamen omnes ſine diſcrimine ante 25. annos (niſi qui ſortis, quam quotannis apud ſenatum à xx. anno in xxv. tentant beneficio id aſſequuntur) adire poſſunt Qui vero debeant eligi ante 25. ætatis annum, aſſerta prius præſente utroque parente aut affine proximo cum teſtibus idoneis ſua ab utroque parente nobilitate, die xiv. Decembris conveniunt, eorumque nomina in urnam coniiciuntur: demum altera urna pari numero habet tot pilulas, quot adſunt iuvenes. Sunt vero globuli argentei omnes præter quintam partem, quæ aurea eſt. Dum itaque educitur à principe nomen quodcunque, educitur & ſors. ſi argentea, reiicitur in proximum annum. ſi aurea, probatur, conſortioque conſilii magni aggregatur. Conſilium ergo illud in patentiſſima aula coactum, omnia ſuffragiis tacitis

tacitis magiſtratuum & dignitatum genera deligit. Ubi tota convenit nobilitas, audita ſtatim hora ſolita clauduntur fores: nec licet ulli ante comitiorum finem, qui occaſu ſolis fit, exire. Occluſis autem foribus, ſcriba maior è ſuggeſtu, ut omnes audire poſſint, ſignificat qui illo die magiſtratus ſint eligendi. Sedent omnes in decem ſedibus longiſſimis, niſi qui ſunt aut comitiorum præſides, aut qui Duci in ſuggeſtu, ſi adſit ſedenti, dignitatis ergo aſſidere ſolent. Locantur demum urnæ tres ante Ducis tribunal: una in dextra parte, altera in ſiniſtra, tertia paulo ſublimius in medio duarum: quibus ipſis conſiliarii tres aſſident, quibus veluti cenſoribus extracti globuli aurei qui ex urnis educuntur, oſtendi ſolent, ne ſcilicet quiſquam poſſet per ambitionem afferre domo. Præterea ſin-

gulis comitiis ſolet ſignum in ipſis mutari ſortibus, veluti militaris teſſera : ne ſi idem ſemper maneret ſignum, poſſet confingi ab ambitioſo cive. In duabus primis urnis ſunt tanta copia argenteæ pilulæ, ut poſſint numero civium ſatis eſſe. in ſingulis triginta tantum aureæ. in illa quæ media eſt, ſexaginta tantum ſunt, quarum aureæ ſunt triginta & ſex tantum. Vocatis ſecundum ſortem ad ſortes ſubſelliis quatuor claſſibus diſtinctis, veniunt ſingillatim ad urnas : in quas quemque demiſſa manu inde globulum extrahere moris eſt. qui autem argenteum tulerit, redit in ſedem fruſtratus : qui aureum, oſtendens aſſidenti urnæ conſiliario, tranſit ad mediam: ex qua ſi argenteum educat, ſpe luditur. qui utramque ſphærulam aureã habet, is ex electoribus eſt: qui ſingulis ex quatuor claſſibus nove-

noveni eliguntur : electi vero conſcendunt ſuggeſtum, illicque ſcriba nominantur, ac ſtatim in conclave (prius tamen in Reip. verba iurati, ſe ſine ambitione, fraude aut favore electuros viros bonos magiſtratibuſq; idoneos) ſtatim concedunt, electuri & nominaturi, ſuffragiis inter ſe etiam agitatis, viros in ſingulos magiſtratus. Idem faciunt & alii novem, tertii item & quarti ad trigintaſex uſque, tamen ea lege, ne ſint uſquam plures duobus ex eadem gentilitate electores. Itaque ubi primus electorum numerus eſt ſelectus, omnes eiuſdem gentis affines exire coguntur, & ita ſecundi tertii & quarti, quoad electio electorum ſit abſoluta. Singuli itaque novem ſingulis nominatis magiſtratibus aut præfecturis ſingulos deligunt, ita ut in maioribus dignitatibus ſint ſemper quatuor competito-

petitores, in minimis duo. quibus expletis, produnt nomina, ut in ſuffragia eatur, & qui plura tulerit, eligatur. Nolo interim omittere, quod præclarum illic eſt, electorem unumquemque, eius quem nominaverit, ſi eligatur beneficio ſuffragiorum, fideiuſſorem eſſe, & ſi quid pecuniæ publicæ averterit, præſtare debere. Nominatis competitoribus, ſtatim omnes parentes illius cuius nomine primo in ſuffragia itur, excedere aula coguntur, quoad ſuffragia ſint lata. tum revocatis illis alii viciſſim exeunt ſequentis affines, & ſic ad ultimum uſque. Præterea obſervant ex ſuggeſtu, unde proſpici in totam aulam poſſit, ne quis qui parentem iam forte electum intellexerit, captet ullum aut ſignis, aut colloquio: quod qui admiſerit, ambitus notatus, expellitur, honoreque ſuffragandi eo die

die caret. nec enim licet ulli à quo lecti electores ſunt, niſi exire generis cauſa iuſſus ſit, ſe loco ſemel accepto movere. Id quidem aliquando, non tamen ſine magno tædio, novi, quum adhiberet illic à patriciis viris, qui me & honoris & diſcendi eos mores gratia illuc crebro ducebant, ab hora fere prima pomeridiana, qua comitia occluduntur, ad occaſum uſque ſolis retineri illic tandiu moleſte ferens. Interea dum electores ſunt in conclavia, viatores lineorum ſuffragiorum cuique nobilium quantum poteſt pugillo capere, dant, inque magnum, moreque illorum brachiale amplum factum demittunt. Pueri vero ſtatim adſunt cum urnulis bina concavitate, anteriori alba probandi, poſteriore viridi reprobandi, ita tectis, ut per foramen immiſſa in illas manu ſuffragium in utramvis demittas

mittas, inſcio etiam qui te diligenter obſervet, edito ſæpius illius cuius ſuffragia petunt nomine, quibuſque in magiſtratibus fuerit, ſi aliquos geſſit: ſtatimque omnia ſuffragia à tota corona accepta, in duo vaſa demittunt, quorum unum de ſi, pro albo ſcilicet urnulæ ventre, alterum de non, vulgo dicunt, id eſt probandi & improbandi, ex quibus illico ſupputantur mira arte & facili. Habet enim ſcriba tabulam certo foraminum numero ſemiper foratam, ſuper quam globulorum vis effuſa ſtatim ſpargitur, ductaque manu in ſuperficie, quot ſunt extra numerum ablegat. Itaque fere pari celeritate ingens numerus, atque ipſa unitas ſupputatur: dum numerant conſiliarii candida à dextris, viridia à ſiniſtris. interim pueri redeunt aliorum competitorum nomine, donec quatuor

exple-

expleantur: quorum qui plura tulerit, modo dimidia excedant (nam ſi pares ſint, differuntur comitia) is in magiſtratu eſt. Pariter in cæteris fit quandiu durat dies. nam nox adveniens uſque adeo comitia ſolvit, ut ne lucernam quidem uſquam accendere liceat. Hæ ſuffragiorum leges, hi ritus. Græcis fabæ albæ & nigræ erant in uſu magiſtratuum eligendorum, loco pilularum auri & argenti. Ne vero fraus ſubeſſet, habebant & legumina ſuas teſſeras. Verum de ſortibus ſatis me dixiſſe, ut rem illam literis elucidarem, credo. Parum admodum à Diætetis noſtris differebant ζητηταί (inquiſitores vocabuli & officii ratione non male Latine dixeris) quorum Iulius Pollux ait fuiſſe officium, ut res & cauſas quarum natura ſtatus nondum conſtaret,

explo-

explorarent, adque ſenatum verum ipſum referrent: quo in officio quotidie leguntur apud nos commiſſarii, ut vocant: ſuntque ordinarii in cauſis facinoroſis apud iudices tam capitales quam rerum civilium. Habemus & noſtros inquiſitores in ſingulis provinciis, qui teſtes audire poſſunt ubi ius habent, liteſque præparare iudicibus offerendas: etiam ſi non provocent partes, ſententiam ut pedanei iudices de minimis dicere poſſunt. Verum monuit me Pollux ne ſuam de arbitris ſententiam prætermitterem. Διαιτηταί, inquit, arbitri ſupra annos ſexaginta nati ſorte eligebantur, quibus etiam ſortito αἱ διαιταί, id eſt, arbitria committebantur. Admiſſorum vero ad hanc dignitatem ſi quis ſuo munere aliquid indignum commiſiſſet, ille aut gravi pro delicti æſtimatione mulcta plectebatur,

aut

aut ſummo cum dedecore de illo cœtu eiici ſolebat, exiliarique: ut nil ſit mirum illos tanta æquitate, ac conſtantia fuiſſe, quos ſi non virtus cohibere, vitii pœna terrere poſſet. Omnia itaque iudicia de rebus ſacris apud illos veluti ſanctiſſimos tractabantur. Primam vero de diis rationem perpetuo, ſeu in vera, ſeu in falſa religione habitam fuiſſe omnibus gentibus, conſtat. In rebus porro civilibus cauſam eos non potuiſſe dicere ultra æſtimationem drachmarum decem, ſcribit etiam Pollux alio in loco, quam vere, ipſe viderit. Quumque ab ſe cauſas ad alios iudices transferrent, coniectis in urnam pro ſententia calculis, acta proferenda tam actoris quam rei apud illos deſignabant: accepta tamen in litis principio ab actore drachma, quam cauſa inferior ſolvebat. Ea drachma διάστασις, id eſt,
G diſſi-

dissidium dicebatur, inque rationem ærarii publici referebatur: post quam alteram, qui causa cadebat, dare cogebatur. Hæc Pollux. Verum Latini quoque varia significatione Græcæ dictionis diætæ utuntur: primumque ea rationem quandam tenuioris victus, aut à medicis, aut ipsa conditione valetudinis ægrotis præscriptam significat: quod Cic. ad Atticum docet. Sed ego, ait, diæta curari incipio: chirurgiæ tædet. Diæta alias locum significat in domo, in quo versari solemus frequentius, aut in horto, in quo expatiari moris est, atque æstate cœnare. locus domesticus ille alioqui non male Latine cœnatio appellabitur. Diætarius servus inde dictus est, quod illic menses ornare, & ministrare mensis soleret. Ulpianus Tit. de fundo instructo, L. Quæsitum, versus finem,

nem, meminit. Oſtiarii autem, ait, topiarii, diætarii domi tantum deſervientes, continebuntur. Quam egregie explicet topiarios Accurſius, videant qui illi in omnibus applaudunt. Topiarii, inquit, ſunt qui vepribus, & ſpinis agrum purgant, & faciunt foſſas. Pro iis qui locorum varietatem exprimendo (nam ἀπὸ τοῦ τόπου, id eſt, *à loco* dicti ſunt) imagines rerum omnium ex arbuſtis fruticibus, & herbis effingebant, ſtatim ſomniavit novum officii genus. Nolo omittere diætarium furem, qui ex diætis aliquid ſurripuiſſet: cuius idem iuriſconſultus Tit. de effractor. L. munerum, meminit his verbis. Simili modo ſacculari, diætarii erant puniendi, item & effractores. Vetera exempla habebant detrectarios, dignum in quo ſomniaret vocabulo Accurſius Adeo fuit olim crebrum il-

lud furum genus , ut tenuioris fortunæ homines cogerentur apud plerosq; divites indumenta pro foribus relinquere, si vellent admitti : quod in Atheniensibus taxat Aristophanes in Pluto.

ἀλλ' οὐχὶ φωράσων ἔγωγ' εἰσέρχομαι.

Nonne furaturus huc venio?

Nunc autem à diætariis ad naucleros eo.

Cap. IX.

De Trierarchis.

NON pro celebriori dignitate, sed pro maiori numero nunc τριήραρχοι. i. *triremium præfecti* mihi sunt tractandi, eo potissimum nomine, quod spem salutis non raro in re navali Athenienses posuerint. Numerum authores non præfiniunt, quoniam pro rei necessitate augebatur, aut minuebatur. Unum id tradunt, com-

communiter duodenos id muneris una obire ſolitos: quibus pacis tempore ſartum tectum navale præſtare incumbebat, belli vero etiam parere ducibus, & aliis præfectis: qua in re Veneti etiam imperatorem creant abſolutæ, & veluti Tribunitiæ poteſtatis, quibus in locis claſſis conducta fuerit. In civitate enim eo iure utitur. Trierachorum, ſeu navarchorum, aut nauclerorum (nam pro eodem uſurpare has tres voces Græci ſolent, quanvis prima ab imperio triremium, altera navium, tertia à ſorte navium dicatur) erat præterea munus, ut propriis opibus, & impenſis in Rempubl. collatis naves, triremeſque curarent, & refici, & conſtrui. Ad hæc præmonebant principes ſenatores urbis ſi quid in re nautica eſſet unde Reſpubl. in diſcrimen poſſet adduci, ſi per illorum curam ſuppleri non poterat. Re-

vera is ordo non magiſtratus (quanvis quidam Græci id tradant) ſed coactus ad contributiones civium numerus videtur: qui etiam hodie à Venetis legi ex mercatorum , & ſellulariorum, atque viliorum numero ingruente neceſſitate ſolet, non ut miniſtrent aliquid, ſed una ars, aut duæ unius triremis impenſas perſolvant: unde maxima auri vis cogitur. Ærarium vero populare non modicum eſt in multis locis , quas ſcholas vocant, ubi ſub Iohanne, & Paulo, Antonio, Diva Virgine, religioſi civium , & plebeiorum cœtus fiunt. Hoc officii genus ſenſim labefactatum emendavit Demoſthenes, lege in illos lata qui eligerentur ad hoc munus : quod cum alibi, tum potiſſimum patet in oratione contra Æſchinem: Videte , inquit, viri Athenienſes, in Republ. adminiſtranda quot vobis

vobis commoda attulerim quum viderem navale veſtrum labefactatum, atque divites collato modico ære à tributis immunes, eos vero qui mediocres, aut fere nullas haberent poſſeſſiones, rem familiarem in eo abſumere, indeque veſtram Remp. longe deteriori conditione fieri : legem tuli per quam divites quidem pro cenſus æſtimatione conferre coëgi quæ iure debeant, pauperes vero ab iniuria vindicavi. & paulo poſt clarius multo aperit. Prima legum conſtitutione ſedecim una triremis unius impenſis ſatisfacere ſolebant, ipſis quidem divitibus nil, aut parum inſumentibus, egenos veros cives opprimentibus : Lege vero mea ſtatutum eſt, unumquemque pro ratione facultatum numerare : tumque viſus eſt qui primum decimam partem impenſarum triremis unius ſup-

peditabat , poſſe duabus in ſolidum ſatisfacere. Unde antea non trierarchos ſe vocari volebant, ſed contributores, Oratio eiuſdem authoris in Androtionem fere tota eſt in hoc negocio declarando. Verum præter illa, quæ iam ſcripſi, nil eſt diverſi , niſi quod ſolerent Prytanes corona aurea donari bene adminiſtrata re navali : qua negligengentius curata, etiam ſi diligentiſſime cæteras officii partes abſoluiſſent, privabantur. Latini etiam Græca voce appellant Trierarchos. Cic. act. 3. in Verrem, ubi de teſtimoniis contra illum agit , Qua de re , ait, Charidemum Chium teſtimonium propriore actione dicere audiviſtis, ſeſe quum eſſet trierarchus , & Verrem ex Aſiæ decedentem, &c. Item ad ſenatuſconſ. Trebellianum. l. Seius. Seius Saturninus archigubernius, ex claſſe Britannica,

nica, testamento reliquit fiduciarium hæredem Valerium Maximum trierarchum, à quo petiit ut filius, &c. Facile vincuntur Athenienses à Venetis. Verum præter Novemviros, qui armis, funibus, & navali præsunt, nil mihi scribendum reliquit Gaspar Contarenus Cardinalis patricius Venetus. ita ample, & eleganter illius partes descripsit, ut vinci arte nequeat. De Turcarum autem apparatu maritimo copiose egi in nostra Turcica Historia. quare ad cætera veniendum.

CAP. X.

De undecimviris.

UNDECIMVIROS Græco vocabulo τοὺς ἕνδεκα dici solitos, quos etiam νομοφύλακας, atque ἐπάρχους, id est, præsides,

nuncupabant, ex Polluce constat. Decemviri, inquit, singuli à singulis tribubus eligi solebant, quorum numerum augebat γραμματεὺς, hoc est, scriba. Horum erat officium fures convincere, atque carcere iam detentos iudicare: præterea plagiarios, quos ἀνδραποδιστὰς dicunt, & item grassatores, indumentorumque suppilatores, qui Græce λωποδύται dicuntur convictos pœna afficere. Quod si apud illos deprehensi crimen diffiterentur, eos ad aliorum iudicum subsellia sistebant: apud quos si tormentis, aut testibus faterentur victi, de pœna statuebant. erant itaque veluti pœnæ æstimatores, quales sunt hodie in Gallia ii, qui præpositi Mareschalorum vulgo dici solent: quibus non absimiles mihi visi sunt quos Turcæ Vaivod, & Vaivodlar, numero multitudinis appellant.

lant. Poſſunt enim omne nebulonum genus comprehendere, & iudicibus proximis reddere: de pœna vero ſtatuere non poſſunt. Tales ſunt vigilum præfecti in tota Gallia, & ditione Venetorum, & , ut facile mihi perſuadeo, ubivis gentium. Locus ubi hi undecim nomophylaces iudicabant, νομοφυλάκιον dicebatur: in cuius poſteriori parte oſtium nomine χαρώνιον erat, quo ad extremum ſupplicium educi ſolebant ſontes, non ſecus atque in caſtris decumana porta à tergo erat, qua deſertores, & facinoroſi milites ad pœnam educebantur. Demoſth. κατ᾽ ἀριστογείτονος illorum meminit, ὅτε γὰρ, ἔφη, τὸ δεσμωτήριον διορύξας ἀπέδρος, τότε πρὸς γυναῖκά τινα ἔρχεται ὀνόματι Ζωβίαν, ᾗ ἐτύγχανεν, ὡς ἔοικε, κεχρημένος ποτὲ, καὶ κρύπτει καὶ διασώζει τὰς πρώτας αὐτὸν ἡμέρας, ἃς ἐζήτουν καὶ ἐκήρυττον

ρυττον οἱ ἕνδεκα. Quum enim effractis carceribus aufugit, ad mulierem quandam Zobiam nomine divertit, qua aliquando usus fuerat: ea véro abſcondit, & ſervat primis diebus quibus undecimviri perquirebant hominem (Ariſtogitonem) atque per præcones ſibi reddi ſatagebant. Ex quo loco patet ſtatim admiſſo crimine illos perquirere, & comprehendere ſolitos: quare merito notavit. Suidas hos νομοφύλακας à primis differre, quod illi iudices, hi populares cogerent ſecundum legum præſcriptum vivere, facinoroſoſque coërcerent. Adferam item alium locum ex oratione eiuſdem Demoſt. in Timocratem. ἐὰν δέ τις ἀπαχθῇ τῶν γονέων κακώσεως ἡλωκῶς, ἢ ἀστρατείας, ἢ προειρημένον αὐτῷ τῶν νόμων εἴργεσθαι, εἰσιὼν ὅπη μὴ χρὴ, δησάντων αὐτὸν οἱ ἕνδεκα, καὶ εἰσαγόντων αὐτὸν εἰς τὴν ἡλιαίαν, κατηγορεί-

τω δὲ ὁ βουλόμενος οἷς ἔξεστι. Si quis vero denuncietur convictus iniuriæ parentibus illatæ, aut non obitæ militiæ, aut qui in ea loca in quæ legibus non licet, ſe receperit, illum comprehenſum ligent undecimviri, ſiſtantque in heliæa (nomen eſt comitii, de quo ſuo loco) ubi ex his quibus lege licet, qui volet accuſato. Nolo hic omittere, qua arte Veneti, quum illorum Capitales magiſtratus non ſufficerent, magna proſcriptorum nebulonum, furumque turba regionem ſibi ſubiectam liberarint. Sub finem belli quo ad Ticinum pugnatum eſt, multa improborum manus tam ob libertatem, quam ob impunitatem ſcelerum undique exercituum colluviem contrahendo Venetias ibant. Admiſſis itaque illic multis ſceleribus quum aliquis ad pœnam perquireretur, ſciens ſe criminis reum ab advo-

catoribus, ut vocant, ad quadraginta viros criminales delatum, fugiensque lite peracta proscribebatur, ut uudique Venetiæ illis pestibus veluti obsiderentur: propositum est itaque præmium proscripto, quam præsentibus testibus ademptum caput alterius proscripti offerret Reipubl. si tamen ille ingulasset: quo fiebat, ut quum illorum bona pars sibi mutuo esset nota, seipsam conficeret: pauci ius civitatis repeterent, hique munere eo donati, probos in posterum cives agerent. Si illa lege in illos nebulones qui post bella insurgunt, & furtis, stupris, cædibusque Rempubl. totam labefactant, animadverteretur, aut rusticis sua tuendo, illos cædendi fieret potestas quoties improborum audacia vim legum superat, ex usu esset Reipublicæ.

CAP. XI.

De Decemviris præsidibus, qui Græce πρόεδροι vocantur.

QUANVIS hi præsides in quingentis viris à quibus lecti erant, debebant tradi veluti una tractatione, tamen quia primum sum maiorem numerum in magistratibus secutus, quodque hi sint longe celeberrimi, illis particularem tractationem servare visum est. Ex quingentis ergo viris singulis 10. tribuum quinquaginta sorte eligebantur, & item ex illis sortito nostri Decemviri, penes quos singillatim erat Reipub. summa committenda. Verum rogaret aliquis, quomodo sorte possit pro dignitate eligi, quem ipsa commendat virtus? Facile, ut visum

est

eſt in Venetis, conſtitutis primum ſorte electoribus qui nominarent, demum nomina in urnas coniecta cum ſuffragiis extraherent pro ſorte tribuum, in iuvenibus ἐν τῷ ληξιαρχικῷ, id eſt, in diario Reipub. ob nobilitatem adſcribendis. Iam dixi, electis L. ex ipſis, item deligi decem ſuffragiis tacitis, & fabis. quæ res quum videatur maxime ſortem habere, nullum virtuti aufert præmium, imo maxime ſecundum eam iudicat. Ex ipſis item decem ſelectis, ſeptem tantum officium præſidis aſſequi poterant. Itaque inter illos Decemviros omnium ſuffragiis electos ſors ducebatur, ne ulli fieret iniuria, dum tres relinquerentur. At quia is qui erat in magiſtratu, dicebatur ἐπιστάτης, atque πρόεδρος, præfectus & præſes, omnes eo honoris vocabulo gaudebant. Id vero ſummopere

mopere cavebatur, ne ſecundo ulli liceret in anno eodem ad hanc adſpirare dignitatẽ. Quum eſſet in imperio, arcis ærarii publici claves, & Reipub. ſigillum ſervabat: itaque iungebat duo officia quæ diverſa ſunt in Gallia, Cancellarii, & Maioris viri, ut vocant, in quibus urbibus eſt libertas, aut ſi deſit Maior, Prætoris. Quoties autem Prytanes ſenatum convocabant, ille novem προέδρους à novem tribubus deligebat. ab illa enim quæ prytaneuuſa dicebatur, cuius erat caput, nullus aſſumi alius ſolebat. Præterea ex illis novem ſortito deligebat ſucceſſorem, cui Reipub. habenas permitteret. In ipſo porro conſeſſu curabat ne quid in cauſis ommitteretur quod ad iudicũ inſtructionem faceret, ubi cauſas prius illis commiſiſſet: quale facit aut prę-ſes quum remittit cauſas ordina-

rio, aut delegato tradit. Harpocration de epiſtatis hæc tradit, ſententiam Iſæi adverſus Elpagoram adferens. Duo, inquit, ſunt conſtituti Athenis epiſtatæ: unus quidem ex prytanibus ſorte delectus, alter vero ex proedris, quorum quod ſit officium, declarat Ariſtoteles in Athenienſium politia. vulgari vero vocis uſu ἐπιστάτης dicitur cuicunque negocio præfectus, ut notat Hyperides. Librorum Ariſtotelis quos de hac Repub. ſcripſerat, iactura, me incitavit, ut dixi in principio, ad hoc inſtaurandum argumentum. Verum ab epiſtatis ad proedros redeo. πρόεδρος unitatis vocabulo, tanquam totius politiæ Dux, & Princeps erat: multitudinis autem, is ordo qui cæteris præſideret magiſtratibus, præſcribendo. quorum dignitas προεδρία dicebatur. Demoſthenes in oratione κατὰ Τιμο-

κράτους; maximam lucem adfert huic ordini : unde ſententiam eius adferre viſum eſt. Verba legis quam adfert, ita incipiunt, ἐπὶ δὲ τῆς πρώτης πρυτανείας, καὶ τὰ λοιπά. quæ verba appendenda curabo. Undecima primi menſis die, poſtquam apud populum vota præco fecerit, in ſuffragium ad leges comprobandas eatur, primum ſcilicet illas, quæ ad ſenatum pertinent, ſecundo quæ ad plebem, poſtremo loco ad perpendendas, quæ à Novemviris latæ ſunt. Prima autem in ſuffragia coitio, ſit eorum, quibus videntur probandæ, quæ ad conſilium, ſenatumve faciunt. Altera, illorum quibus improbandæ videbuntur. Hoc vero ſuffragium ſecundum legum præſcriptum eſto. Quod ſi continget quaſdam ex his, quæ antea latæ ſunt, abrogari, prytanes qui tunc ſunt in officio, ſenatum de ea re

postrema comitiorum die habento. Proedri vero eius prytaniæ de illis etiam sententiam dicunto. Primo quidem de his quæ ad Religionem, postea de nomothetis, quo ordine pro dignitate sedeant, demum undenam possit ipsis nomothetis pecunia ad Reipub. munia suppeditari, sanciunto. Hos autem nomothetas ex eorum ordine qui in heliæa iuraverint, sunto. (de heliæa postea dicam) Quod si prytanes secundum legum præscriptum senatum non habuerint, pariter si proedri non retulerint secundum ius, & æquum, singuli prytanes mille drachmis mulctantor, quæ in ærarium Palladis consecrantor. si proedrωn aliquis, idem quadraginta drachmas deæ dato. Illorum autem accusatio apud Thesmothetas fiat, pariter si æri publico obnoxius in magistratu sit, cognoscunto.

cunto. Hi vero Theſmothetæ ſibi eo nomine delatos, criminiſque convictos in carcerem concludunto. Quod ſi id facere neglexerint, infamiæ notam ſubeunto, conſortioque Ariopagitico arcentor, veluti legum gubernationem negligentes. Antequam vero de ſuffragiis ferendis ſenatus habeatur, quicunque legem rogaturus eſt, illam pro eponymorum ſtatuis proſcribito, adſcriptis omnibus quas latas cupit, ut pro legum propoſitarum numero, populus ipſis nomothetis tempus decernat ad leges examinandas. Qui vero novam legem rogat, is non tantum ſemel, ſed quotidie pro eponymorum ſtatuis eam exponat, donec habeatur ſenatus. Populus vero quinque viros ex omni Athenienſium numero eligat, qui legum patrocinium ſuſcipiunto. Hactenus de lege: nunc

ex eodem authore atque eadem oratione iusiurandum τῶ ἡλιαςῶν est adscribendum, in quo etiam Græca ob tædium repetendi omittenda censui. Sententiam feram secundum legum, ac populi Atheniensis plebiscitorum, atque senatus quingentorum virorum præscriptum. Meo favore, aut suffragio, nec tyrannis, nec oligarchia in Rempub. recipietur. Nec si quis corrupto Atheniensium populo, aut statuat, aut velit contrarium, usquam in illius sententiam pedibus ibo. Tabulas novas, alienive æris recisionem, agri Attici, domorumve divisionem nunquam fieri permittam. Nullos exules revocabo, uti nec proscriptos: Ut ediverso neminem qui civitatis iure utatur, contra leges, & Atheniensis populi decreta, senatusque quingentorum authoritatem, usquam urbe eiici patiar,
nec

nec quemvis alium iniuria id facere permittam. Magiſtratum nullum conſtituam, ut poſſit ille qui rationes anteacti magiſtratus non reddiderit, fungi alio magiſtratu, ſive ex Novemviris, ſive qui ſacris publicis functus ſit, vel ex illis, qui cum novem principibus proedris fabis eliguntur, legatiſve, aut aſſeſſoribus fuerit. (erant primariæ dignitatis hi omnes) Nec permittam bis in anno quenquam eundem magiſtratum gerere, nec duos in eodem anno. Nulla munera recipiam, ſordeſve iudicii cauſa ſectabor, nec ipſe, nec alius me conſcio. Sum natus annos non minus triginta. Audiam accuſatorem, & defenſorem ex æquo, ſine affectibus, & perſonarum ratione: illumque condemnabo quem merito cauſa cadere cognovero. Adiuro Iovem ipſum, Neptunum, Cererem, ut perni-

ciem in meipſum, meamque familiam immittant, ſi quid horum tranſgrediar. Hæc Demoſthenes: in quibus maximum fuiſſe etiam ethnicis æquitatis ſtudium monſtrat. Poſtquam ſatis dignitas Decemvirorum, pariter & officii ratio eſt etiam ab eodem tradita, de comitiis ἡλιαστῶν nunc ſum dicturus.

Cap. XII.

De ſubdialibus Comitiis, quæ Græci ἡλιαίαν dicunt,

Ἡλιαία καὶ ἡλίασις, maximum Athenis tribunal erat (inquit Harpocration) in quo publica iudicia ultro, citroque cauſis agitatis tractabantur à mille, aut mille quingentis primæ notæ civibus. quingenti vero ſolebant uno in loco eſſe, mille, & quingenti in tribus. ἡλιάζεσθαι

ζεσϑαι autem erat ius in eo loco dicere: ἡλίασις vero ipsa in iudiciis diversatio: Lysias ἡλιαία καὶ ἡλιάζεσϑαι pro eodem est usus. Hactenus Harpocrat. Interpres vero orationis κατὰ τιμοκράτους ita de hac re tradit. ἡλιαία, inquit locus magni senatus, & iudicum multitudo ibidem ius dicentium dicitur. ἡλιαία autem vocatus est locus παρὰ τὸ ἔκπαλαι ἁλίζεσϑαι καὶ συναϑροίζεσϑαι τὸ πλῆϑος τῶν δικαστῶν, quod illic iudicum multitudo congregari sit solita, α in η mutato, ut crebro fit. Alii volunt (quæ melior esse sententia videtur) inde dictum locum, quod sit sub dio. ἥλιον enim, id est, solem, in eum radios immittere. Pollux ita tradit. ἡλιαία erat quidem uno consessu quingentorum iudicum, duobus, si mille: tribus, si mille quingenti. Calculos vero quibus in suffragiis utebantur, habebant duorum generum, con-

demnandi, & absolvendi : probandive , aut improbandi: solidum unum, perforatum alterum. Vas porro habebant quod καδὸν Græci vocant, infundibulo simile, per quod demittebantur suffragia in duas urnas, quarum altera lignea, ænea altera erat, probandi, & improbandi: de quibus cætera dicam ubi de iudiciorum, aut fori locis agam. Interpres vero orationis κατὰ τιμοκράτους diversum habet , loco calculorum fabis uti nigris, & albis solitos, ut differrent : quemadmodum calculorum unus erat solidus, alter perforatus. nnde qui κύαμοι fabæ dicantur , κυαμεύειν fabis sortiri , & magistratum deligere significat. inde etiam Pythagoram aiunt per fabarum abstinentiam , non leguminis (ut volunt) flatuosi , & cuius hilum pudenda effingat, usum prohibuisse, sed ei qui velit in pace degere , atque for-

fortunæ ictibus non ſubiici, ambitioſe magiſtratus, & dignitates non eſſe appetendas ſignificaviſſe.

CAP. XIII.

De quæſtoribus graia voce, ἀποδέκταις vocari ſolitis.

SINGVLI à ſingulis tribubus, Decem videlicet numero, erant ἀποδέκται, coactores, quęſtoreſve, quos noſtrum vulgus collectores taleæ in indictionibus, receptores dominii, & auxiliorum in canonibus, & oblationibus vocare ſolet. Alioqui peculiari vocabulo Græci, & Latini ἐργονιστὰς, & indictionales coactores vocant, quos patrio vocabulo collectores taleæ dicimus, ſed Græcæ linguæ copia præterea συλλογέας, & ἀγυρτὰς, idem ſignificantibus vocibus appellat.

ἀπο-

ἀποδέκτων munus erat acceptis à Republ. libellis (ut ſolent apud nos Electi quum Provincialibus, & locorum ſingulorum quæſtoribus ſummam à rege ob ingruentia negocia ſignificant expetendam) cogere eos qui aliquid Reipub. deberent, id ut ſolverent, ac pro facultatum ratione in Reipub. diſcrimine numerarent. Præſens aderat dum reciperent, antigrapharius, quem vulgo Contrarotulatorem dicunt: quumque quicquam numeraretur, in diario accepti, & impenſi rationes omnes tranſcribebat: de quo poſtea latius. Apud logiſtas vero rationes rerum omnium reddebantur, nedum pecuniæ. Verum paucis abſolvens meos quæſtores, ſtatim illos logiſtas ſubnectam. Si quid ergo reddita, & expoſita ratione reliquatum eſſet, ſtatim, quandiu pro re ſua poſſent, id perſolvebant,

bant, atque deleta ſumma diario publico inſcripta, abſolvebantur. Quod ſi (ut non raro contingit) aliquid maioris momenti oborire tur unde lis poſſet naſci, ipſam ad Novemviros conteſtandam deferebant, atque iudicatum ſolvi ſatagebant. ἀποδεκτῆρες in hoc tantum ab illis differebant, quod hi tantum recipere, non item cogere poterant. mitius itaque hoc vocabulum eſt: quod patet in eo libro qui Ariſtoteli ſub titulo de mundo adſcribitur: χωρὶς δὲ τούτων ἄλλοι καθεστήκεισαν προσόδων ταμίαι, καὶ στρατηγοὶ πολέμου καὶ κυνηγεσίων, δώρων δὲ ἀποδεκτῆρες, τῶν τε λοιπῶν ἔργων ἕκαστοι κατὰ τὰς χρείας ἐπιμεληταί. Præter eos vero conſtituti erant quæſtores ærarii, bellorum Duces, ac venationi præfecti, præterea donorum ſuſceptores, aliorumque operum pro neceſſitate curatores. Latini illos voce paulo moderatiore ſu-

re susceptores dixere. C. de defen. civita. L. Iubemus. Iubemus cura, ac solertia defensorum minime possessores maioribus mensuris, & ponderibus à susceptoribus prægravari, sed eos deprehensos &c. Hæc Budæus. Puto sane Iurisconsultum intelligere per susceptores, illos quos receptores auxiliorum dicimus, qui aliquando cogunt res fisci maiori mensura, aut pondere nomine regio persolvi, non quidem ut regi, reive publicæ prosint, sed ut sub regii nominis terrore rem maxime augeant.

Cap. XIV.

De logistis, quos rationum magistros dicimus.

ΛΟΓΙΣΤΑΙ', inquit Harpocration, sunt etiam Decem

cem viri ſinguli à ſingulis tribubus electi, quibus omnes magiſtratu functos intra triginta dies, quam magiſtratu deceſſiſſent, oportebat rerum omnium adminiſtrationis rationem reddere, quod graii λογίζειν, & λογίζεσθαι dicunt. Ariſtoteles in Athenienſium politia ſcripſerat, ut idem author ſcribit, illos ἀπὸ τῶν εὐθυνῶν, ab euthynis, qui aliud genus rationis audiunt, differre. Aſſidebant σύνθωοι novem principibus. repetendarumque agebant iam magiſtratu functos, qui æris aliquid publici avertiſſent. Duo, inquit Pollux, erant Athenis logiſtæ, unus in ſenatu, alter in rebus extra ſenatum adminiſtrandis: qui ambo à ſenatu eligebantur ut rerum omnium in Repub. adminiſtratarum rationes audirent. Duos credo Pollucem ſcripſiſſe pro duobus generibus, quum & cæteri authores plures ſcri-

ſcribant, & fieri non potuerit ut duo ſoli tot rationibus audiendis ſatis eſſent. Verum duos veluti præſides poſſumus in eo intelligere. Id muneris in Gallia habemus præſtantiſſimum, quod ad fiſci res attinet, in eo loco Pariſiis quem Cameram Computorum vulgo dicunt: ubi qui ſunt ſumma dignitate, præſides: qui ſecunda, auditores: qui tertio loco, clerici computorum dici ſolent. Oblatos à quæſtoribus libellos hi recipiunt, recitantque audientibus, & ſupputantibus auditoribus, hi recitant primis iudicantibus. Nec tantum rem pecuniariam in rationem deducunt, ſed & quicquid olim regio cenſui acceſſit, aut deceſſit, notant, inque locos communes ſecundum annorum multitudinem collocant, ut quum opus eſt aut litis cauſa, aut aliter de publici æris rebus agere,
ſtatim

ſtatim diarium promant, quod fidem faciat. Triumviri calculatores Venetiis ſunt à publicis rationibus. Nec Turcæ eo carent magiſtratu. habent enim ſuum Barat emin, impenſis præfectum, qui cum quatuor viris rationes fiſci audit. Verum non ocioſum fuerit ex oratione Æſchinis contra Demoſthenem, & Cteſiphontem officium logiſtarum amplius aperire. Primum quidem, ait, lex iubet ſanctiſſimum Ariopagitarum ſenatum apud logiſtas inſcribi, rationibuſq; reddendis eſſe obnoxium. Illicque vult, o Athenienſes, ſecundum veſtræ ſanctionis præſcriptum, venerandi illius ſenatus dominum fieri Logiſtam. Præterea quingentos viros vult rationes magiſtratus ſui reddere. Ita vehementer diffidit Reſpub. his qui rerum rationem non reddidere, ut ſub ipſum ſtatim le-

gum exordium dicat magiſtratum rationi reddendę obnoxium (nam ὑπεύθυνος quod ait, & active, & paſſive capitur nempe tam pro illo qui rationem exigit, quam pro eo qui illam reddit) non debere peregre proficiſci, non habere ſuarum rerum poteſtatem, non poſſe divis quicquam conſecrare, non manumittere, non poſſe in ſumma de ſuis rebus quicquam ſtatuere: ſed omnes illorum facultates qui Reipub. rationes non reddiderint, oppigneratas Reipub. vult legiſlator. At dicet aliquis: Quidam fuit in aliquo ordine, qui nil uſquam nomine publico accepit, aut expendit. Etiam hunc vult rationem reddere oportere. Verum qui poterit, qui nil habuit? Iubet lex iſthuc ipſum inſcribere: Nil uſquam publico nomine accepi, aut expendi. Immune quidem certe ratio-

nis

nis reddendæ in civitate nil debet eſſe. Subiungit paulo poſt. oportebat te ô Demoſthenes ſecundum patriam conſuetudinem permittere ut logiſtarum præco proclamaret, τίς βούλεται κατηγορεῖν? Quis vult accuſare? Hæc Æſchines. Cætera iam ante tradideram. Proculdubio ſi hæc lex tantam apud nos vim haberet, reprimerentur coactorum furta, electorum technæ, quæſtorum fraudes, iudicum ſordes, favores, oppreſſiones, ſi ſemel teſtes omnes admitterentur, propoſita tamen falſis teſtibus, & accuſatoribus capitis pœna. Quot enim putas miſere laceratos, enecatos, ſpoliatos, de ſuo iure deturbatos, ea una de re mutire non audere, ſed altum corde dolorem ægre premere, quod non eſt libere ſine forma accuſandi locus? unde innumeræ iniuriæ. At quis cuſtodiet ipſos

custodes? Ad te æquissime Cancellarie tanquam iuris asylum nisi recurrant miseri, actum de re illorum est. Logistas, & vocabulo suo noverant Latini, reique publicæ curatores appellabant. l. curator. C. de modo multar. Curator Reipub. (inquit Imperator) qui Græco vocabulo logista nuncupatur, mulctandi ius non habet.

Cap. XV.

De custodibus, quos Græci ἀντιγραφεῖς vocant.

Quos Graii ἀντιγραφέας dixere, Latini custodes, aut Græca voce, antigrapharios appellarunt. Aderant hi observatores his de quibus proximo capite egi, rationesque omnes in diario scribebant: quod nostri facere non solent in omni administratio-

ſtratione publica , pecuniarum præcipue. Æſchines κατὰ κτησιφῶντος. πρῶτον μὲν τοίνυν ὦ ἀθηναῖοι &c. Primum quidem ô Athenienſes, ſuffragiis eligebatur antigrapharius urbi, qui in ſingulis Prytaniis proventuum rationes populo recitaret. Ulpianus Tit. de admi. tut. L. Si plures. Dati ſunt, inquit, quaſi obſervatores actus eius, & cuſtodes. Suidas ait τὴν γραμματέα καὶ ἀντιγραφέα eadem ſignificatione eſſe, fortaſſe iam degenerem linguam ſuo ſeculo ſecutus. vocant enim vulgari voce τὸν γραμματικὸν, ſcribam, & antigrapheum Græci omnes. ſubiungit autem, primum acta ſenatus recitare ſolitum, alterum tranſcribere. Statim vero ſui immemor, palinodiam cantat. ſed in melius meo iudicio mutata ſententia. Alterum enim ait fuiſſe in ſenatu, alterum in publica adminiſtratione obſervanda: quod

& rationi, & hodierno rerum uſui apud nos eſt conſentaneum. In curiis enim omnibus eſt ſcriba qui calamo celerrime à iudicibus prolata excipit, quem γραμματέα nominare poſſumus. Alter eſt qui ſingulis accepti, & impenſi publici rationibus adeſt cuſtos, aut antigrapheus. Verum & de ſcribis dicere ex occaſione operæ præcium videtur. γραμματεῖς erant ſcribæ tres numero, ait Suidas, quos Romani à ſecretis dicunt, qui acta ſenatus ſanctiora, tranſcribebant, ſervabantque. Cæteri tamen Græci volunt à ſingulis tribubus ſingulos fuiſſe: quod vero ſimilius eſt. Nam qui fieri potuiſſet ut tam ingens Reipublicæ moles, populuſque ſeditioni natus, tantum tres ſcribas haberet, quum tot eſſent iudicia, iudicumque ordines, quibus ipſis neceſſario aderant ſinguli? Æſchines κατὰ Κτησιφ. etiam

addit

addit ſcribas ſolitos illorum nomina excipere, & ſervare, qui adminiſtratæ Reipub. eſſent rationem reddituri : & quoad reddidiſſent, in publicis diariis conſervare. qua in re fere illis convenit cum noſtris. Nulla Reſpub. mihi videtur illis carere potuiſſe. itaque nullam comparationem addere viſum eſt.

CAP. XVI.

De quæſtoribus illis quos Græci demarchos vocant.

QUos Græci δημάρχους nominant, an recte quæſtores vocare debeam , an ex vi verbi tribunos pl. quum apud nos tale exactorum genus inuſitatum ſit, neſcio. Videbitur ex officio vis nominis, & propria appellatio. Scribunt multi fuiſſe decem numero veluti tribunos pl.

aut ſingularum tribuum Duces: de qua ſignificatione hic non ago. Iulius Pollux, ait, illos in locum ναυκράρων, ναυκλάρων, ναυκάρωνve (nam hoc nomen ita diverſum pro re eadem apud varios authores eſt) ſucceſſiſſe : fuiſſe vero in ſingulis tribubus XII. partes , quæ ſingulæ ναυκραρίαι dicebantur , quibus ipſis ſinguli præerant demarchi. ναυκραρίαι autem ſingulæ tempore belli duos equites , & navem unam ſuis ſumptibus dare , & ornare illiſque ad finem belli ſumptum facere nomine Reipub. debebant. Erant ergo ναυκραρίαι CXX. demarchi totidem , naves totidem, equites CCXL. quum belli ingrueret neceſſitas, ſine illis quæ ab ærario publico petebantur. Curabant primo quæ ad ius naucratiæ pertinerent conſervari, ſarta tectaq; omnia haberi: unde quum crebro exigerent , erant paupe-

pauperibus molestissimi, quum pro ratione soli, ædium, mercium, aut artis, solvere cogerentur. nisi enim solverent, ἐνεχυράζοντο, id est, pignora capere, auctioneque distrahere ad summæ usque rationem poterant. Ad illas molestias popularium alludit Aristophanes in Nebulis, his verbis.

Δάκνει με δήμαρχός τις ἐκ τῶν στρωμάτων.

Aliquis, inquit, *demarchus me mordet ex lecto.*

Indicat autem illa allusio κόριν, id est, cimicem, ut ait interpres, quod tenuioris fortunæ homines soleant continuis affici molestiis à coactoribus, non secus atque cimicibus noctu somnum excutientibus. Locus ille alioqui non caret ardua difficultate, quomodo Demarchus unus possit ex culcitra ad mordendum prodire. Ut autem Demarchi mi-

nori popularium iniuria corraderent, deſcribebant in ſingulis regionibus (nec enim Athenę tantū Athenę fuere) atq; agri Attici Provinciis quantū agri fertilis, ſterilisve eſſet, demum quantum quiſque poſſideret: (ut in illis indictionibus quas regales taleas vocant, in Gallia Narbonenſi fieri ſolet) demum pro poſſeſſionis ratione merciumque uſu exigebant: quod an ſit olim factum in tota Gallia, neſcio: id unum ſcio, ſi fieret, electorum ars eludi poſſet, qui à publicanis, aut ditioribus accepta pecunia traducunt ſummas in alios pagos, aut impotentiores, aut æque afflictos. coërcerentur præterea (niſi iam excogitaſſet contra illorum fraudes ſanctionem Poyetus Cancellarius) illi nobiles qui tenuiorum terras obnoxias regio cenſui, ſuis adiungunt, immuneſque reddunt. Præterea non pauci aut

compendii , aut favoris gratia villas, & censuum omnia genera conducunt , illaque nundinatione , pecuniæ publicæ non parum avertunt. Etiam negligentia illa transcribendi soli contingit, ut qui inter ipsos parœcos sunt tenuissimi , fere omnia persolvant: divites qui alternis annis publicani solent eligi , ut summam nondum perceptam repræsentent , sibi mutuo parcunt , atque secundum proverbium , manu manum fricant : quapropter aut res fisci ad certam pecuniam æstimari , aut coactores omnium iudicio æquissimi delecti deberent perpetuo in officio esse , ne locus talionis in eos esset : aut communi popularium suffragio summa constitui illis deberet. tũ enim non facile fierent solitæ iniuriæ. Verum longe amplius in secundo Reipub. Turcicæ volumine ista jam tradidi , quo remitto

mitto lectorem. Post curatam illam pecuniam quæ erat imperata, secundo officio Demarchi eos iuvenes quibus per ætatem liceret τῇ λήξει ἄρχειν, successionem, hæreditatemve administrare, ἐν τῷ ληξιαρχικῷ, in diario videlicet hæreditario, adscribebant: quæ res magnam adferebat utilitatem. Nam iunioribus, & rerum imperitis, non licebat rem domesticam, dum fingunt se velle seorsum agere, decoquere, & paternas, atque adeo fraternas, & avitas opes absumere. unde innumeræ lites apud nos scaturiunt, non raro, & cædes: summaque inopia multos per scelerum licentiam, quam in re paterna dissipanda didicere, ad laqueum adigi certum est. Deinde quoties super ætate oriebatur contentio (quod quum alibi frequenter, tum maxime in magistratibus dandis, & accipiendis

erat

erat ſolitum contingere) diarium ubi ſtatim nati ſcribi ſolebant, fidem faciebat veri. In qua etiam maxime Poyeti prudentiam admirari licet, qui regiis ſanctionibus curavit ut parœci curiones, ſeu vicarii ſingulos ad ſacram intinctionem oblatos infantes in parœciæ diario adſcriberent. Tertia utilitas inde manans, erat tyronum ad rem militarem opportuna electio: ex qua obſervatione hodie Turcæ, gens alioqui non uſque adeo rerum perita, perpetuo milite abundant, ultraque c c c. hominum millia delecta ſemper ex iuventute Græciæ habent, qua præclariſſimæ orbis parti imperando, noſtro capiti imminent. Sed de his alibi commodius. Convocare præterea *ναυκαρίας* ſuas ſinguli demarchi in urbem ad leges accipiendas ſolebant. Crediderim ſane eam appellationem eſſe depra-

depravatissimam, quum vix, ut iam dixi, inter duos authores in eo nomine conveniat: quamobrem variorum authorum sententiam adferendam de ea duxi, eamque lectori excutiendam relinquere. Demosthenes κατὰ τριθκράτους vocat ναυκραρικά μή ποτε, inquit, τὰ ναυκραρικὰ βέλτιον φέρεται ἐπὶ τοῖς ἀττικιανοῖς. Ne forte naucratica, id est, res tribuum, melius in Atticianos procederent. Aristophanis interpres ναυκλάρους demarchos appellat. Demarchi, inquit, scribebant in diariis eorum nomina qui Reipub. debebant quippiam. Ad hæc libellos lexiarchicos apud se servare solebant, congregabantque populum ad leges quum opus esset accipiendas, quibus ipsis popularibus easdem offerre solebant. Aristoteles autem de Clisthene ait (scribit idem interpres cum Har-

pocra-

pocratione) quod quum eſſet in ſumma Reipub. authoritate, fecerit eodem eſſe inſtituto Demarchos cum naucraris, ſeu nauclaris, qui à Solone creduntur primum inſtituti. Hi pompam in Panathenaicis ornare ſolebant. paulo mox ſubdit idem interpres, Eſt autem Demarchus idem qui & ἐπώνυμος. diverſum à cæteris authoribus ſcribendo. verum ex vocis ratione parum errant. Item Aſclepiades Alexandrinus τοὺς κατὰ τὸν δῆμον ἄρχοντας δημάρχους vocat. ut vero ſcribit Demetrius Phalereus, Solon maxima diligentia curavit conſtitui Demarchos, qui inter populares principes eſſent, ſimulque quod æquum, & iuſtum Reipub. erat, exigerent, darentve. Hæc interpres, omnia in dubium relinquens: ex quo loco illius ingenii curioſam oſtentationem, magis quam acutum iudicium licet deprehen-

prehen-

prehendere. Harpocration ait. Erat ναυκράτης Ægypti emporium. Si vero legamus ναυκραρικά, ſunt res Principum. Nam olim τοὺς ἄρχοντας. i. Principes, ναυκράρους appellare ſoliti erant, teſte Herodoto in decimoquinto hiſtoriarum. Verba ſunt Harpocrationis, quæ indicant, etſi Muſas habemus Herodoti, tamen alia eum ſcripſiſſe quæ temporum iniuria periere.

CAP. XVII.

De quæſtoribus reputandarum, quos Græci εὐθύνους dicunt.

DECEM erant εὔθυνοι, alias χρεῶσται, debitorum exactores: κυβερνῆται, rectores: διορθωταὶ, emendatores: εὐθυντῆρες, directores: δικαστικοί, iudiciales: aut λογισταὶ, rationum magiſtri vocari ſoliti: quos qui rationes red-

reddere cogebant, atque repetundarum reos agebant, non possum alio vocabulo, quam coactorum, aut quæstorum repetundarum nominare: Hi à novem Principibus, viris in maximis, maximeque urgentibus Reipub. calamitatibus delecti, tributa popularibus augebant, debitaque omnia exigebant, unde χρεῶται dicti, non quod deberent, ut vox communiter notat, sed quod exigerent. Vox enim χρεωστὴς & ὀφείλων licet frequenter passive capiatur, hic tamen passiva est, ut & in Græco vulgari sermone utraque voce utuntur. Illis erat numerandum Reipub. pro ratione accepti, reddita apud logistas ratione. Magistratuum alioqui pedaneorum rationes audiebant, repetundarumque agebant siquis à popularibus præter æquitatem salarii quicquam accepisset. Causa perperam obitæ legationis,

quam Græci παραπρεσβείας dicunt, ſolebat apud eos dici: unde διορθῶται ſunt vocati. εὐθύνεται porro dicebantur illi à quibus rationes ab his expoſcerentur: præterea εὐθύνας διδόναι, dare rationem, vel pœnam ſuſcipere. inde illorum magiſtratus dici ſolitus εὐθύνη, quum alioqui rationem & pœnam ſignificet ea vox. Adeſſe illis ſolebat ἐπιγραφεὺς ſcriba, de quo egi: qui viritim omnium popularium nomina ederet, cenſuſque omnium rationem promeret. Quum autem lis de re fiſci apud illos oriretur, tunc ſiſtebant reos ad maiorum iudicum ſubſellia, pariter & eos qui non eſſent, ſolvendo: cuius rei Iſocrates contra paſſionem in Trapezitico dat argumentum verſus finem, εἶτα δὲ παρ' ὧν ἐχρυσώνητα ὑπ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον πλείους ἢ χιλίους στατῆρας, καὶ τὰ λοιπά. Inſuper (eos, ſubaudi, in teſtimonium vocabo)

vocabo) à quibus ultra mille ſtateres precario accepi. ad hæc indictione nobis imperata, inſcriptionibus variis factis, plus ego, & mei numeravimus, quam peregrini: mihique maximam collationem perſolvendam duxi. Pro paſſione vero erat mihi opus inſcriptoribus, quod dicerem illum etiam meis uti pecuniis. Hactenus Iſocrates. Deſcribebat vero is ſcriba cum magiſtratu in σιτοδοσίοις, id eſt, frumenti contributionibus, ſuum cuique modum, ut in publicum horreum inferretur. quam annonam qui diſpenſabant, σιτομέτραι dicebantur: qui ſervabant, σιτοφύλακες, annonæ, ſeu frumenti cuſtodes. locus ubi ſervabatur, γαζοφυλάκιον. Qui undique convehendum in urbem curarent, σιτῶναι, frumentores, aut annonæ præfecti, ἐκ τοῦ τὸν σῖτον ὠνεῖσθαι, ab emendo frumento dici conſueverant.

verant. Magiſtratus hi nobis paſſim Reipub. contemptu neglecti, admodum ſunt neceſſarii. Eos habent ſumma in cura Venetiæ. Curam enim convehendi undique frumenti habent illi quos à providendo vulgo providadorios vocant : recondendi, ſervandi, & diſtribuendi Duumviri quos farinarios ea de re appellant, quod popularibus ſemper viliori precio iuxta eum urbis locum qui Rivus altus dicitur, diſtrahant, quam mercatores ſoleant : ut nebulonum Rempub. labefactantium, fameque enecantium avaritia coërceatur : quæ non raro apud nos mediis in urbibus, pro pudor, uſque adeo invaluit, ut nonnunquam frumentum (quo in cumulum putrefacto quæ peſtis poſſit eſſe tetrior, non facile dixerim) ob auri ſitim diutius conſervatum, & tandem putrefactum, aut defodi,

aut in medium flumen coniici videas, quod centies centena hominum millia alere poſſet: & non tantum eximi ab uſu, quod per providentiam erat à natura donatum, ſed & elementa inde labefactata videmus. Habent iidem & Duumviratum annonæ præfectum, qui curet obſonia convehenda. At ne quis cauſetur Venetiis tantum eſſe hos magiſtratus propter circumfuſum mare, ſunt nobis exemplo apud Turcas, quos barbariores, rerumque imperitos falſo credimus, ædiles, urbive præfecti, quos patria lingua Sſar Emin, id eſt, urbis præfectos nominant, qui ut popularibus ſit copia oryzæ, & frumenti, perpetuo curant, utque viliori precio diſtrahatur, nevè ullum ſit illarum rerum monopolium. Idem in exercitu curat Arpac Emin, hordeo quo illic equi aluntur, præfectus, ut abun-

de pabulum militibus adſit ad equos alendos. Tanto olim ſtudio Romani coluere rem frumentariam, ut ſine qua nulla Reſpub. incolumis eſt, ut alveos à ſingulis regionibus Ægypti ære publico in Nilum ducendos curaverint, quibus frumenti ingens vis Alexandriam, ac demum Romam conveheretur: incredibilique ſumptu eos alveos ſervari curaverint, ea lege, ut ſi quis aggeres Nili qui erant alveorum ripæ, rupiſſet, capite plecteretur. Ager Bizacenus in Africa, Campania, Sicilia, & quæcunque olim regio frumenti ferax, tantæ fuit illis curæ, ut Provinciæ nomen inde habuerint. Sed ad σιτώνας redeo, quo vocabulo uſus eſt iuriſconſultus dig. de mune. & honor. l. Munerum. Nam harum, inquit, ſpecierum curatores, quos ſitonas, & elæemporos Græci appellant, creari moris eſt.

eſt. Antequam Budæus noſtræ Galliæ ſuo ſeculo primum ornamentum, Græca illic repoſuiſſet, alba ibi papyrus erat: & interim ſatis habent noſtri Accurſiani, ſi bonas contemnant literas, ſi non eſſe de pane lucrando, ut aiunt, adſerant. quid illic potuiſſent pro σιτώναι, & ἐλαιέμποροι comminiſci? At dicent, & ſi Græce ſcriptum eſſet, non legeretur. Inſtit. enim de publ. iudiciis, ubi de ſicariis agitur, Accurſius, aut alius dignum patella operculum Accurſianus ſcripſit pro commento, Hoc totum quod ſequitur, omittas. & alibi, Græcum eſt, legi non poteſt. Verum quomodo ſciret Græce, qui vix latina intelligat? qui ait bina eſſe quatuor: balucam, quæ vox aurum χρύσαμμον ſignificat, baiulans lucem: baſtagarios laniones, aut ut vocat becharios: topiarios eſſe foſſores, & alia ſexcenta. At eius

 patet

patet late impudentia in dig. de orig. iuris· Ulpianus voce σιτωνίας Græce usus est tit. de vacatio. & excusatio. munerum, lege secunda, Sextumdecimum annum ætatis agentem ad sitoniæ munus admitti non licet. quod vocabulum statim in quandam urbem vertit audaculus Accursianus. Non ita admodum differebant ab illis scribis quorum in sitoniis mentionem feci, qui vocabantur λογόγραφοι, quasi rationum scriptores. nam & loco ἐπιγραφέων ponebantur, quum alioqui vox illa oratorem versutum, & quod Græce magis exprimitur) λογοδαίδαλον significet, quo convitio se mutuo impetunt Æschines, & Demosthenes. Verum ad alia veniendum est.

De Lexiarchicis, Peripolis, & Ephebis.

CAP. XVIII.

QUONIAM iam ante in Demarchorũ muneribus mentionem de iuvenibus feci qui in diario quod λεύκωμα, id est album, & ληξιαρχικὸν vocant, inscribi solebant: de illis nunc sermo est absolvendus. Antequam τῶν λήξεων ἦρχον, id est, rei hæreditariæ potestatem haberent, bienniũm solebant circumire regiones limitaneas veluti tyrocinia armorum meditando: tuncque à decimo octavo ætatis anno, quo ex ephebis excedere mos erat, ad vigesimum vocabantur περίπολοι, id est, circumitores, & ἔφηβοι ob ætatem, ἔφοδοι, ob viam, & peregrinationem in qua versabantur etiam τῆς χώρας ἐπίσκοποι,

regionis inſpectores, non veluti magiſtratus, ſed ut quum ingrueret neceſſitas, eſſent regionum viarum, & locorum periti. Exacto demum biennio, veluti in præmium laborum dicebantur ληξιαρχικοὶ, qua iam dixi ratione. λῆξιν enim Græci ἐκ τ͂ λήγειν, id eſt, à deſinendo, hæreditatem dixere, quod ſcilicet ſtatim ab uno in alterum deſinat. Alioqui (ut ex Iſæo notavit Harpocration) λῆξις unitatis numero τὄγκλημα, id eſt, accuſationem ſignificat. Facta illis facultatum poteſtate, inſiurandum iſtud, quum inſcriberentur, in Agraulo loco ſubdiali præſtare ſolebant. Iuramentum Lexiarchicorum: Armorum nunquam me pudebit. Ducem cui ſemel addictus fuero, nunquam relinquam. Pro aris, & focis ſolus, aut cum pluribus decertabo. Patriam deteriorem non reddam. Adverſus

quan-

quancunque regionem decernar, navigabo. Aſſentiar æternis iudiciis æquitatis, ſacriſque iam receptis parebo. aſſentiar his etiam ſumma pace quæ plebs ſanctе ſanxerit. Quod ſi quis legibus non paruerit, eaſque evertere volet, non permittam. vindex vero ſeu ſolus, ſeu cum multis ero. Sacram patriam ſemper colam. Hos hodie Demarchos ſeu ἐν ᾧ λελικώματι τοὺς νέους ἐγγράφοντας duplici in officio Turcæ habent. nomine videlicet Principis, & militum. Nomine quidem Principis tertio quarto, aut quinto quoque anno, pro bellorum uſu ſingulis in vicis, & urbibus colliguntur ab eius iuvenes ex toto loci unius grege una compoſito, ut facilior ſit in turba electio, pro virium corporis, & formæ ratione: qui delecti ea lege ne una domus duos fratres exhibeat ad id munus,

nus, conductique Constantinopolim, ubi nunc regia est, in tres classes rediguntur. Quos forma naturæque indoles præstantior ornat (quod in primis physiognomiæ periti in eam rem delecti curant etiam in primo delectu) hos Princeps seorsum adhibitis doctis præceptoribus formandos in re literaria ad persuasionis usque notionem, & re militari curat, donec nati sint ut minimum xx. annos (nam quum eliguntur primo, ex ephebis excessisse non licet, si in hunc numerum sint adscribendi) tum satis exercitati nobilitate donantur, equitesque trium generum fiunt, Spachi, Selictari, Uluphegi. Secundi ordinis, Principis hortos, quorum non tantum ipse, sed & tota Turcia est studiosissima, colunt, biremesque quibus Princeps vectari in mari solet, agere Constantinopoli

quum

quum Princeps adeſt, ſolent. Tertius ordo, infœlicium plane, datur divitibus, Principibuſque viris, qui illos non raro totos octo annos duriſſimis exercent laboribus, interim ægre naturæ illorum, tenuiſſimeque ſatisfacientes, donec quadam virtute Principibus, ducibuſque belli innoteſcant, militumque numero adſcribi ſoleant. qua arte effectum eſt, ut perpetuo milite abundet Turca. Nec vero tantum ad hæc munia deliguntur quos parit Græcia, ſed & bello capti, emptitii, quacunque arte comparati, modo non ſit inepta ætas, ſolent eum augere numerum, ſenſimque creſcendo, qui non ſtatim munus equeſtre conſequuntur, fiunt Imghitzeri, inde Solachi, cuſtodiæ Principis invigilantes: poſtremo aut equites, aut maioris muneris, donec rude donentur. Delectus Principis

ita habet. Ut vero tam ingenti perpetui militis numero parata ſit pecunia, habent & ſuum delectum, quos iam bene geſtæ rei fama evexit. Nam ut præſens eſt apud Turcas pœna ſocordibus alas ad virtutem facere ſolita, ita præclarum aliquod facinus aggreſſo ſtatim præmium adeſt: quæ ipſa ſunt duo maxima virtutis excitandæ fundamenta. Præter decimas, quibus olim eccleſia Græca dotari potiſſimum ſolebat, etiam militibus, hiſque quos Princeps evectos cupit, militiæque paratos, maſculæ ætatis in univerſis Provinciis, quemque tamen ſuo iure, ius inquirendi eſt permiſſum, ut quotquot ex ephebis excedunt, & ut proprie magis Græce efferam, σπερματίζουσι, quotannis 25. aſpra perſolvant: qui uxorem duxere, XXX. quæ induſtria facile trecenta hominum millia quotannis alit. Indi-

ctio

ctio sola venit ad Principis ærarium. Cætera, quomodo scilicet possit dignosci qui ad nubilem accessit ætatem, acceptique & impensi rationes omnes tractavi in secundo rerum Turcicarum libro. Sed nimis sum digressus ab incepto τῶν ληξιαρχικῶν. Hoc nomen fuit sexviratus, cui potestas erat quoties magna cogerentur, eligendi xxx. viros subadiuvas, qui omnes funiculo cinnabari tincto populares in audiendis legibus, senatuque adeundo socordes impeterent, notarentque: qua nota per negligentiam accepta mulctabantur: unde parœmia de illis efferri solita qui pœnæ timore non amore virtutis in officio essent, σχοινίον φεύγουσι μεμιλτωμένον, id est, Funiculum fugiunt minio, rubricave tinctũ, aut ut Erasmus vertit,

Vitant sinopi collitam restim rubra.

Tale

Tale genus hominum frequens in urbibus eſt, quos niſi vis legum, magiſtratuſque diligentia coërceat, in officio nunquam contineas. Ariſtoph. ἐν ἀγορᾷ γενῦσι,

Οἳ δ' ἐν ἀγορᾷ λαλῦσι, κἄνω καὶ κάτω
Τὸ χοινίον φεύγουσι τὸ μεμιλτωμένον,

id eſt,

Illi in foro nugantur, ac modo huc, modo illuc
Funiculum fugiunt cinnabari tinctum.

Ab hac dictione χοινίον quoniam multa verba ſcitu non indigna, à nemine (quod equidem viderim) explicata, veniunt, viſum eſt ea addere, explicareque. χοινίζειν itaq; eſt circunſcribere, finire, dividere, ſolum dimetiri, veluti in locorum, finium, hæreditatiſve deſignatione agrimenſores ſolent: qui etiam loquendi modus

modus Hebræis, atq; Chaldæis (à quibus ut disciplinarum, linguarumq; primis authoribus Græci multa accepere) est familiaris, ut חבלים נפלו לי בנעימים Chabelim naphlu li banehimim. i. Funiculi acciderunt mihi pro votis. aut ut vulgata habet editio, Funes ceciderunt mihi in præclaris. quæ vox prophetæ regii est, adserentis nil sibi non futurum gratissimum, quod Deus præscripserit, Verum de illis locutionibus ample scripseram antequam nostræ tractationes de linguarum varietate, ac noster de originibus liber ederetur: quæ quum extorquerentur ista magis quam prodirent, visum est servare in alium locum, περισχοινίζω item circunscribere significat, inque unum ducere. Pollux: Τὸ δὲ δικαστήριον (τὸ ἐν ἡλιαίᾳ) περιεσχοινίζετο τοῦ μὲν βασιλέως περισχοινίσαντος τῶν δὲ θεσμοθετῶν

πληρούντων, καὶ τὰ λοιπά. Tribunal vero Hæliæum circumſcribebatur rege quidem id iubente, theſmothetis autem implentibus. Quinquagintaque pedes illa circunſcriptio diſtat à iudicum loco, ut miniſtri ſubſiſtentes obſervarent ne quis adeſſet qui iuſiurandum non præſtitiſſet. Valuæ porro iudicii vocabantur κιγκλίδες, non abſimiles illis quas καγκελλάτας dicunt. Demoſthenes κατ᾽ ἀριστογ. ὧν ἓν ἢ δύο ἐρῶ παραδείγματος ἕνεκα τὰ γνωριμώτατα· τὸ τὴν βουλὴν τοὺς πεντακοσίους ἀπὸ τῆς ἀσθενοῦς ταυτησὶ κιγκλίδος τῶν ἀπορρήτων κυρίαν εἶναι, καὶ μὴ τοὺς ἰδιώτας ἐπεισιέναι· τὸ τὴν ἐξ ἀρείου πάγου βουλὴν, ὅταν ἐν τῇ βασιλείῳ στοᾷ καθεζομένη περισχοινίσηται, κατὰ πολλὴν ἡσυχίαν ἐφ᾽ ἑαυτῆς εἶναι, καὶ ἅπαντας ἐκποδῶν ὑποχωρεῖν. Quorum (inquit de ordinum maieſtate agens)unum, atque alterum dicam exempli cauſa, eaque

que notiſſima. Primum, quod quum quingentorum virorum ſenatus ab iſtarum tenuium valuarum limite tantum ſecretiora tractandi ius habet, nec privato cuiquam licet tum illuc introire. Alterum, quod Ariopagiticus ſenatus quum in regia porticu conſederit, (locus erat Athenis) congregatuſque omnino fuerit, alto ſilentio illic eſſe, atq; omnes ſecedere neceſſe eſt. ἀποχοινίζειν contrariæ eſt ſignificationis. nam expellere; proſcribereque ſignificat: quod idem orator in eadem adverſus Ariſtogitonem oratione aperit, vocans ἀφεισογείτονα πᾶσι τοῖς ἐπὶ τῇ πόλει δικαίοις ἀπηχοινισμένον, cui omni civitatis iure eſt interdictum. Verum quia Budæus de eius ſignificationis varietate in commentariis linguæ Græcæ egit, de illo dicere amplius ſuperſedeo. περὶ ἐξηγητῶν. i. de aruſpicibus de cœlo ſer-

vantibus, deque magiſtratibus res ſacras, ludos, myſteriaque adminiſtrantibus hic egeram, ſed quia erant parum apta illa hoc in loco, viſum eſt ea in opus aliud differre.

CAP. XIX.

De Novemviris una, quos ἄρχοντας Græci, id eſt, Principes dicunt.

CELEBERRIMI Athenis erant οἱ ἐννέα ἄρχοντες, novem Principes, qui eligi in eam functionem non poterant niſi præſtito hoc iureiurando; Eſſe tam à patre, quam à matre genere Athenienſes, taleſque iam ab ab avis, abaviſque, atque atavis agnoſci. Rogabantur præterea an αὐτόχθονες eſſent, id eſt, indigenæ, an à quibuſdam aliis populis olim traxiſſent originem: quod

quod & Veneti in agnoſcendis nobilitatis liberis factitant. De religione, ſi eſſet ipſis ζεὺς ἕρκειος, Iuppiter penetralis, tutelariſve, ἀπόλλων πατρῷος, Apollo auitus authorve. De vita anteacta, ſi in parentes beneficia contuliſſent, ſi pro patria, aris, focis, arma fuiſſent ab illis ſumpta, ſi publicis honoribus meriti in Rempub. collati ergo donati aliquando fuiſſent. quas notas conſequuti admitti poterant, non aliter. Hæc illos interrogabant Ariopagitæ in regia porticu, quæ paulo ante tradita eſt. Exhibito primo iureiurando, hoc ſecundum addebant, Se perpetuo ſervaturos leges, auream ſtatuam nunquam pro quantumvis in Remp. magno beneficio poſtulaturos: non ἀδωροδοκήσειν, id eſt, ſordes, & quæſtum iudicii cauſa ſectaturos. qua data fide, in Acropolin Athenienſium arcem à ſe-

natu , ubi ibidem iuſiurandum repeti moris erat, deducebantur. Non abſimile à ſenatu Veneto ſolitum eſt ei fieri qui claſſis electus eſt imperator , quem Providadorium vulgo dici expoſitum à me eſt prius , diverſo tamen longe ſacramento. Is enim proſpecturus rebus bellicis, annonæ, ac claſſi eſt: illi legum vim adminiſtrare ſolebant. Ubi in arcem excepti erant , quanvis omnes ἄρχοντες dicerentur, tamen θεσμοθέται, unus ἄρχων ἐπώνυμος de quo dixi , alter βασιλεὺς, id eſt, Rex, tertius πολέμαρχος magiſter militum dici ſolebat : de quibus ipſis ſingillatim ſum modo dicturus.

Cap.

CAP. XX.

De Eponymo.

AB Eponymo τὰ διονύσια, id est, Bacchanalia, & θαργήλια, id est, Apollini, & Dianæ sacra, unde θαργηλιὼν mensis Aprilis dictus est, administrari consueverant. Lites τῆς κακώσεως (qua voce primo lites quæ inter virum, & uxorem acciderent, secundo mutuas inter parentes actiones aut liberorum ingratorum erga progenitores, & item plura quæ in tractatu de actionum vocabulis tradere decrevi, significantur) audit, atque iudicat: pœnam τῆς παροινίας, id est, iniuriæ per temulentiam illatæ statuebat. Illius curæ committebantur orphani, ad quos defendendos, tuendosque ἐπιτρόπους tutores viros singulari inte-

gritate deligere ſolebat, qui ius etiam inter legitimum, & inſtitutum hæredem dicere ex officii ratione ſolebant. Hos Græcia τῶν ὀρφανῶν ἐπιτρόπους, id eſt, orphanorum tutores, ut ab his appoſita dictione differrent, qui χηρῶν ἐπίτροποι viduarum defenſores dici conſueverant, vocare ſolebat. Poſtremi viduas quæ poſt mariti mortem gravidæ remanſerant, diligentius conſervabant, atque poſthumis proſpicere ſoliti, curabant viduas, pupilloſque diario indictionum eximi, publiciſque contributionibus liberari. Qua in re quam ſimus negligentes, id ſatis monſtrat, quod nullus ad id munus magiſtratus peculiaris deligi ſolet: & præclaris interim verbis pietatem intonamus, in qua exercenda facile non tantum à Muhamedicis, ſed & ab ethnicis vincimur. ἐπίτροπον alioqui ſi ſine adiecta
alia

alia voce acceperis, cuivis negocio præfectum notabit. Iam supra docui fastorum seriem, rerumque gestarum memoriam ab hoc eponymo magistratu notatari scriptis publicis, privatisque solitam: quod verum semper erat, nisi quod in ἀρχαιρεσίας, id est, magistratuum electione sub anni Principio fieri ad aliquot dies solita ita supputabant, ἐπὶ πρώτης πρυτανείας τῇ δεκάτῃ ἢ ἑνδεκάτῃ, primæ prytaniæ decima, aut undecima. Cicero morem Græcorum exprimere libro de fato voluit. Morietur, inquit Epicurus, quum duos, & sexaginta annos natus vixerit Archonte Pythorato. Voluit & genitivum Græcorum in ablativum Latinorum transferre Græco vocabulo. Proprie itaque dicebatur ἄρχων ὁ ἐπώνυμος, id est, Princeps unde res gestæ rarationem temporis, nomenque

acciperent. De eponymis ſtatuis iam ante ſcripſi. ἀρχὴ ἐπώνυμος nomen erat magiſtratus illius. Unum nolo omittere, quod hi ius ciuibus tantum dicerent, in iiſdem vero cauſis πολέμαρχος inquilinis.

CAP. XXI.

De Rege.

BAΣΙΛΕ'Α regem, ſacrificulum interpretatur Livius: unde poſſumus confirmare (quod ſæpius expoſui) Romanos non tantum legum exemplum à Græcis expetiviſſe, ſed & Reipub. imaginẽ hinc ſumpſiſſe. Quemadmodum enim hi rege ſacrificulo ſacra fere omnia adminiſtrare ſolebant, ita nomine ſacrorum prima erat Athenis authoritate Rex. Prima enim muneris dignitas illi erat, quod τὰ ἐλευσίνια,

καὶ λῆναια Cereri, & Baccho ſacra ludorum curatoribus fieri pro moris uſu curaret. In ſingulis enim ludis Athenienſes ſuos χορηγὺς, id eſt, choragos, ſeu adiutores habere ſolebant, qui non tantum (ut iam à me eſt notatum) præerant ludis, ſed & liberalitate pro opum ratione in Reip. impenſas utentes, de ſuo non parum inſumebant, eo ſolum nomine, quod illorum eſſent præfecti, quemadmodum in certaminibus ἀθλοθέται munerarii athletis partim ex ſuo, partim ex publico ære præmia proponebant. In choragorum munere, & privilegiis aperiendis tota Demoſthenis in Mediam oratio verſatur. ſiquis itaque copioſius de illis legere cupiat, illam legere poterit. Horum exemplum in myſteriis (ita tragœdias, comœdiaſque vulgares quæ vitas heroum pro Chriſto paſſorum perſonatis hominibus

minibus plebeiis exponunt, vulgo dicunt) frequens usque adeo est, ut multi inde rem familiarem, dum lucello inhiant, decoquant amplissimam, Athlothetarum exempla crebra sunt in singulis urbibus, quæ aut iactu balistæ, ignei tormenti, arcus, aut etiam palæstræ exercitatione militem exercent. Curabat præterea noster sacrificulus sacra τὰ ἐπὶ λαμπάδι, quæ videlicet ad lampadem fierent. Quæ vero ea essent, quave ratione obiri solita, ita scriptum reperio. Tria ubi semper lampadis usus erat, festa Athenienses habuere, ἀθηναῖα, ἡφαιστεῖα, προμηθεῖα, Minervæ, Vulcano, Promotheo. Suidas, ait, Istrum scriptum reliquisse, quod quum Athenienses sacra Vulcano facerent, lampadem excogitassent: ob cuius rei memoriam perpetuos illi ludos consecrarint, in quibus usus sem-
per

per esset lampadis. Ut vero gratiam referrent etiam prudentissimæ artium inventrici Palladi, itemque Prometheo primo suprema literarum memoria artium variarum inter homines propagatori, sanxere ut pariter in illorum sacris eadem lampade posteri uterentur. Quæ quum altius contemplor, ut non possum satis admirari quam nullam fere ob rem, aut vilioris, & quam facile rideas artis excogitationem, leviter, temereque, ne dicam impie, credula nimis antiquitas multa hominum monstra in deorum numerum reposuit, ut ostenderet religiones illas opinione non veritate nixas: ita vehemens mihi subit illorum ediverso admiratio, qui semper persuasum habuere, nil boni in hac vita sine lumine, atque adminiculo cœlesti se posse consequi: quod vehementer illorum refellit

lit amentiam, qui ſine providentiæ munere res iſtas bene geri poſſe credunt, Peractis ſacris, etiam controverſias quæ illorum cauſa inter gennetas oboriebantur, dirimebat. Qui eſſent γεννηταὶ, ex Harpocratione ſubdo. Γεννηταὶ, inquit, ſunt eiuſdem generis, familiæ've participes. Quum enim Athenienſium populus eſſet in certas partes diviſus, maximæ, ut diximus, φύλαι, id eſt, tribus vocabantur: quarum ſingulæ trifariam partitæ τριττῦς creabant: quæ etiam φρατρίαι dici ſolebant, ἀπὸ τοῦ φρέατος, à puteo videlicet, cuius erat in eadem vicinia communis uſus. (Dixi iam in demarchis etiam quamlibet tribum propter nautica munia in duodecim partes; ſeu ναυκραρίας partiri) quælibet vero φρατρία (perſequitur Harpocrat.) ſacrorum gratia in triginta partes diviſa creabat γένος,

γένος, nongenteſimam populi Athenienſis partem: cuius ſinguli patresfamilias γεννηταὶ vocari ſolebant: inter quos ius de ſacrarum adminiſtratione dicebat. Subdit idem athor Iſæum in oratione pro Appollodori hæreditate συγγενεῖς, & γεννητὰς, vocabulo abutendo, eoſdem dixiſſe: Philochorum præterea γεννητὰς interpretatum ὁμογάλακτας, quaſi collactaneos dicas. De cæde cauſas, quas ex præcognitione, aut ex occaſione rei obuii præoccupare poterat in ſenatum Ariopagiticum introducere ſolebat: ubi vero reos ante tribunal ſtitiſſet, depoſita corona ipſis Ariopagitis aſſidebat, ſententiam pro ratione criminis primus dicturus. Ad hæc rerum inanimatarum cauſas, verbi gratia de damno ab obice in via publica dato, de ruina ex tigno communi, maceriis, ædibus ruinam minantibus, & huiuſ-

huiusmodi audire solebat, quisque teneretur earum nomine, iudicio declarare. Qui ille erat sacrorum Princeps, de vocabulo quo illum honoris ergo Athenæ donarent, deque cæteris sacrarum rerum curatoribus, pariter de ludis, festis, & huiusmodi, plura hoc in loco scripseram, quæ etiam ipsa commodius in suum ordinem opere peculiari servare visum est.

CAP. XXII.

De Polemarcho Tribuno militum.

TΩ͂N δ' ἀρχόντων τρίτος ἦν ὁ πολέμαρχος, Principũ tertius erat polemarchus: qui quo vocabulo melius Latine dici possit etiam officii explicatio planum faciet. Præerat primum Dianæ & Martis Enyalii sacris, ob eam rem,

rem, quod hi potiſſimnm rebus bellicis præire crederentur: quod Homeris epithetis appoſitiſſimis expoſitum reliquit, dum illam ἰοχέαιραν, hoc eſt, telis gaudentem, hunc ἀλλοπρόσαλλον, μιαιφόνον, τειχεσιπλήτην, id eſt, inconſtantem, homicidam, murorum, urbiumque everſorem vocat. Certamina etiam ἐπιταφικὰ, ornari, & diſponi curabat polemarchus. Erat olim præclarus Athenienſibus mos, ut quotquot in bello pro patria fortiter occubuiſſent, eos in diario adſcriptos, nominum, & rerum ab illis præclare geſtarum crebra recitatione, celebratione, & gloria, præſente univerſorum civium corona poſt tam fœlicem mortem ludis, & celebritate publica celebrarent, certaminaque à iuventute fierent, quæ dicerentur ἐπιταφικὰ, id eſt, ſepulchralia, in quibus ipſi iuvenes gloriæ cupi-

ditate ad rem bellicam, mortis contemptum, amorem Reipubl. usque adeo beneficiorum in se memoris inflammarentur. Quãvis enim virtutis præmium vir bonus in conscientia, minus perfectus in gloria ponit, tamen verum est & illud Silii,

Nec reperire licet multis è millibus unum,
Virtutem precium qui putet esse suum.

Qui itaque gloriam è rebus humanis tollit, is virtuti alas præcipuas adimere videtur. Tribus enim illa rebus potissimum alitur: unica gloria in magnis viris, cui præmium accedit: in tenuioribus, & quos non usque adeo incitat, formido, & præsens pœna illam in improbis inserit: qui non raro inde habitum, facultatemque ad duo prima sibi comparant, ut iam scilicet non inepti,

inepti, præmio digni ſint: quo evecti, in gloriæ cupiditatem, quæ illos in virtute retinet, tranſeunt. Præſcribi præterea à Polemarcho ſolebant cantilenæ, & verſus quidam in laudem defunctorum, & virtutis: qui ipſis iuvenibus decantandi in ludis publicis dabantur. Qui ordinem in bello reliquiſſent, qui imminente periculo fugiſſent (quæ crimina λειποταξίου, & ἀποστασίου vocant) eos ad ſenatũ Ariopagiticum deferebat condemnandos. Singulis tribubus manubiarum partes dare: inquilinos qui ſine cenſus perſolutione, aut vade Athenis agerent, multare: ius inquilinis, & ἰσοτέλεσι, id eſt, populis fundis, civitateque donatis dicere: legatis proſpicere: in ſumma rei militaris, & inquilinorum omnia tractare, terminareque conſueverat. Scribunt non pauci authores & urbis claves ad

eum deferri noctu ſolitas, portarumque cuſtodiam tradi : quod munus in liberis Galliæ civitatibus illorum eſt quos vulgo Maiores vocant. Verum quia is rei militaris ſummam habuit, volo hoc in loco cæteros belli Duces attingere.

CAP. XXIII.

De militaribus officiis.

SUBERANT πολεμάρχῳ duo ἵππαρχοι equitum magiſtri, ut refert Harpocration Ariſtotelem in Athenienſium politia ſcriptum reliquiſſe : quibus non tantum equeſtris ordo, ſed univerſus quo in loco erant pareret exercitus neceſſe erat : alioquin animadvertere in facinoroſos, imperiumque detrectantes ſtatim licebat. Curabant præterea ne quis ab ordine, aut à Duce ſe-

ce ſemel delecto recedere indicta cauſa urgente ſine illorum permiſſu pœna capitis auderet: ut modum in victu, & cultu ſervaret: ne ſe ſarcinis graviorem, victumque redderet: ne iniuriam popularibus inferret , & cætera huiuſmodi militibus præſcribi ſolita. quibus in obſervandis mirum quam ſimus ſocordes. Sobrietate, continentia, obedientia olim Galli non tantum Europam totam ſubegere, ſed & Aſiam totam incurrendo terruere : nunc venus, ingluvies, ebrietas, pervicacia, ordinis, & Ducis contemptus , furta , cædes, rapinæ propriorum civium , & popularium nos deliciis involuentes in contemptum vertunt. ſi interim à Duce viro probo expetatur pœna de eius milite , audet turbas, & factionem excitare , ſe abducturum ad alium plures comminari: & hæc patimur: unde inulta

ſcelera illos furcis quotidie reſervant. Verum fruſtra queror, capita non infrequenter ſunt membris deteriora. Hoc tam difficile, tamque laborioſum munus per ταξιάργους, id eſt, ordinum præfectos obire ſolebant. Hi enim ordinum Duces, centuriones, decuriones, levioriſque armaturæ milites in ordinem cogere ſolebant, quod Græci παρεστήζειν dicunt. Erant Athenis & decem φύλαρχοι, id eſt, Tribuni, tribuumve præfecti, quos quidã ſcribunt (quibus non facile aſſentior) hipparchis præfuiſſe. Diverſum vero me ſentire Demoſthenes facit philippica prima, οὐκ ἐχειροτονεῖτε δὲ ἐξ ὑμῶν αὐτῶν δέκα ταξιάρχους καὶ στρατηγοὺς, καὶ φυλάρχους, καὶ ἱππάρχους δύο; τί οὖν οὗτοι ποιοῦσι; Nonne eligiſtis ex vobis decẽ ordinum pręfectos, ac Duces, tribuumque pręfectos, & magiſtros equitum duos? hi igitur quid faciunt?

ciunt? Voces diversę, muneris diversitatem significant, & ex ordine dicendi, functionis seriem monstrant. ἱππεῖς porro, id est, equites illi, quibus ἵππαρχοι præerant, quotannis ἱππάδα, id est, sacra equestria persolvere soliti erant. Voce φυλάρχου Græca usus est Cicero in epistolis familiaribus. Verum ab hac tractatione mihi parum cognita de experientia, recedo, ne idem mihi contingat quod olim sapientiæ professori in Græcia Phormioni apud Hannibalē contigit. quum præclare enim, ut literæ humaniores nullius rei quantumvis abstrusæ expertes illum docuerant, de re militari ex arte disceptasset, Pœnus subiunxit, multos se quidem deliros senes sæpe vidisse, sed illo uno qui magis deliraret, vidisse neminem.

Cap. XXIV.

De ſex Theſmothetis.

Velvti ſumma capita in iudiciis ſex Theſmothetæ cum tribus iam ſcriptis, tribuum Duces equites, equitumque magiſtros eligere ſolebant alioqui horum præcipuum munus erat in iudices legum præſcripto non utentes in iudiciis, veluti cuſtodum totius Reipub. obſervatorum, ſeveriſſime animadvertere: ita loco illorum ſane nos regios procuratores, & advocatos habemus, ſed apud quos non raro ἡ χεὶρ τὴν χεῖρα νίπτει. Seorſum porro Senatum extra præſcriptũ iure, aut conſuetudine tempus cogere poterant: quod quanti eſſet muneris, quantæque authoritatis, ut hodie ſatis patet, ita Romani magno docuere argumento.

mento. Licebat enim apud eos tantum dictatori, consuli, prætori, & in summa rerum difficultate Tribunis tam militaribus, quam plebeiis id efficere. Habito senatu, illius acta significari popularibus curabant. Litem intendere præterea solebant in eos magistratus qui nondum omnium suffragio examinatam legem promulgassent, quam actionem παρανόμων γραφὴν vocari iam supra in nomophylacibus notavi. Erant enim singulares legum vindices. Populis fundis præterea qui Atheniensium iure uterentur, ius præscribere, in falsos testes pœnam statuere, talionis pœna falsum accusatorem plectere, iudicibus singulis cum proedris sedes honoris loco designare, illorum fuit muneris. Hoc munus in constituendis iudicibus probe observari à Quatuorviris præsidibus

apud Parisios videmus, aut si alii sint, ab uno qui curiæ præsideat. Sunt enim apud nos, præcipue Parisiis (quum alioqui in Gallia sit conventus Rhotomagensis. Burdegalensis, Tolosanus, Gratianopolitanus, & Divionensis) plures ut vocant cameræ, quæ subsellia non male vocari credo, quibus varios iudices quotannis dari certum est. Alibi enim causæ civiles, capitalia alibi crimina, alibi quæstio rerum fiscalium tractatur. Iura Principum alii, multas alii exigunt. quæ prosequi esset aliud opus si pro materia dicatur. Verum hæc me admonent ut subselliorum Atheniensium loca nunc attingam.

CAP. XXV.

De tribunalibus, subselliisve in quibus Athenis ius dicebatur.

Ut clarius singula appareant, Demosthenis omnium doctrinarum Principis ex oratione κατ' ἀριστοκράτους sententia mihi primum in medium adferenda videtur. Illa enim lucem sequentibus maximam adferet. Ubi ergo in memoriam ipsis Atheniensibus illa publica commoda retulit, quibus illi fruerentur, quotidie, qui civitatis iure utebantur, quorumque Charidemus (in quẽ partim ea oratio scripta est) si secundum Aristocratis decretum ipsum Athenienses recepissent, particeps esse poterat, ait: Varia quidẽ certe sunt apud vos ô Athenienses commoda, qualia non

non temere alibi reperias: inter quæ unum illud præcipuum est, non minus celebre, quam venerandum, Ariopagiticum tribunal: de cuius dignitate si quisquam orationis copia dicere conabitur (tam varia, magnaque de illo tum ab antiquis tradita, tum nostra memoria cognita sunt) tanta se dicendorum moles offerat, ut de nulla alia re maior. quorum tamen ipsorum exempli gratia unum, atque alterum adferam in medium: utque primo ab antiquis est traditum, referam. Dii ipsi senserunt illic potissimum cædis iudicia peragi debere (ita fama est) ibique potissimum iudices fuere. Neptunus pro Halirrhothio filio adversus Martem id testatur. Duodecim dii iudices inter Orestem, & Furias illic sententias dixere. At ista antiquiora videntur. Veniamus ergo ad recentiora. Tanta

huic ſenatui reverentia, tanta eſt ſemper habita fides, ut nec tyrannis, nec oligarchia (quæ paucorum potentiorum imperium eſt) nec etiam quæ univerſarum adminiſtrationis ſpecierum vim ſuperat Democratia, auſa uſquam fuerit cædis iudicia ab eo loco transferre. Ita omnes in univerſum ſemper ſua conſilia debiliora putavere, quam quæ poſſent tam exacte verum ipſum atque æquitatem in cauſis tam fœliciter aſſequi. Ad hæc etiam (quod ipſum maximum eſt) nemo unquam aut reus convictus, aut accuſator non convincens repertus eſt qui merito ab eorum ſententia poſſet provocare. Nunquam enim quicquam quod reprehendi merito poſſet, in eo collegio decretum eſt. Hæc Demoſthenes: cuius verba appendere ob dignitatem paulo prolixius viſum eſt. Pauſanias in Atticis ita tradit.

Prima quidem, ait in dextra τῦ κεραμικῦ parte eſt ϛοὰ βασίλειος, regia porticus, in qua annuo magiſtratu ſolet Rex ſedere, cuius magiſtratus ἡ βασίλειος ἀρχὴ dici ſolet. Harpocration ex prima Demoſth. in Ariſtogitonem oratione, tres eſſe ϛοὰς βασιλείους, porticus regias, invicem è regione collocatas ait. Primam διὸς ἐλευθερίου, Iovis liberatoris: alteram regiam vulgarem, uſitatamque: tertiam variis figuris ornatam, quam ideo ποικίλην dixere Græci. ſed verba Pauſaniæ proſequor. Α῎ρειος πάγος, inquit, id eſt, Martius vicus, dictus inde eſt, quod ἄρης, id eſt, Mars, condemnatus illic eſt eo quod ἁλιῤῥόθιον occidiſſet. ubi & Oreſtes ob matrem interfectam iudicatus eſt: qui ſententiæ pœnam effugeret, aram Palladi inſtituit, quam ἀρείας ἀθηνᾶς βωμὸν, id eſt, Martiæ Palladis aram vocavit. &
paulo

paulo mox. Sunt etiam Athenis alia tribunalia non usque adeo ut primum celebria, ut est τρίγωνον, à figura triangulari ita dictum: & παράβυστον, ita nuncupatum, quod in obscuriori urbis loco (erant Athenæ in declivi loco sitæ, Libanotoque obiectæ) esset atque à paucis frequentaretur. Maximum vero omnium, & in quo plures convenirent, erat ἡλιαία, de quo iam dictum est. In quo autem homicidæ, venefici, sicarii, & maxime caussæ capitales iudicarentur, illud vocabant παλλάδιον. Ε'ν δελφινίῳ ius illis dici solebat, qui cædem quidem commisissent, iure vero naturæ tuendæ se fecisse assererent. In prytanio de rebus civilibus, ut supra à me est notatum, transigebatur. Τῷ πειραιεῖ (qui locus ad portum non longe ab arce erat) iudicia φρεαττύος erant, ubi videlicet illorum audiebantur

tur accusationes qui iam iudicium extra Arium pagum effugissent : qui veluti profugi causam ex navibus dicere consueverant Hæc Pausanias paucis explicat: à quo ad lucernam Demosthenis rediens , volo maiorem lucem adferre. Postquam de Ariopagitis supra egit, in eadem oratione statim subiungit. Alter autem iudiciorum locus ἐν παλλαδίῳ erat, ubi de cæde præter voluntatem , vimque repellendo illata , quærebatur. Illic enim quanvis manifesti criminis reum defuncti necessarii agerent, non tamen pœnæ arbitrium habere poterant, sed ab ipso senatu cognita causa alio ille concedere iubebatur, quoad parentum animi desinerent in eum esse infensi. Solebant vero pœnam æstimare apud antiquos læsi , aut interempti affines , præterea in ius presentibus rapere testibus quemlibet

libet adversarium. qua de re pauca quædam addere visum est. Demosthenes in Mediam, πῶς ἂν ἔσαι ὅτω, ἐὰν πολλὰς ὁδὺς δῶ διὰ τ͂ νόμων, κ̓ τὰ λοιπά. Quomodo, inquit, habebit istud, si plures modos lege permissos dedero, quibus adversus iniuriam inferentes utamur? verbi gratia, furti vin' aliquem accusare? vales viribus? factum tibi certo constat? Rape in ius ad undecimviros. est vero mille drachmarum periculum in multa, si factum non probes. Es tu debilior, ut qui in ius non possis facile rapere? Agito illum furti apud novem ἄρχοντας. Quod si apud illos deferre times, accusa apud sex thesmothetas. De tua fortuna conquereris, quodque sis pauper, non potes esse mille drachmis solvendis si non probas? Furti apud arbitrum accusare potes, nil tibi erit inde pericu-

li. Sexcenta sunt huiusmodi adminicula ad ius consequendum. Satis ex verbis Demosthenis apparet quod dicebam, cuique in ius sine viatore, aut apparitore (quos servientes vulgo in Gallia vocant) adversarium rapiendi potestatem fuisse. Quod vero idem exemplum Romam sit tralatum, quum ex multis aliis locis, tum maxime ex titulo digestorum, Si quis illum qui in ius vocatus est, vi eximat, satis patet: & Lyricus satyra nona libri primi aperit.

-Casu venit obvius illi
Adversarius: &, Quo tu turpissime? magna
Exclamat voce. &, licet attestari? ego vero
Oppono auriculam, rapit in ius &c.

Quo ex loco notandum venit praeterea, si quis vellet attestari rogatus,

rogatus, eum, ut meminiſſet, ab actore defricari memoriæ gratia circa auriculam ſolitum : quod & noſtra ætate video ſervari eadem ratione, proverbiique loco eſſe apud multos, Poſt auriculas te ea de re defricabo, ſcalpamve, quod à vetuſtiſſima Romanorum conſuetudine ad nos tranſiiſſe certum eſt. Verum redeo ad ſubſellia. Παλλάδιον ait Pollux everſa Troia à Græcis Athenas fuiſſe delatum : habitatores vero Phaleri, qui portus iuxta Piræum Athenis coniunctus eſt, illos eſſe hoſtes arbitrati, in mare præcipites dedere. Acamas etiam dixit Græcos fuiſſe homines qui Palladis ſimulacrum attulerint : occiſos itaque oraculum vocavit ἀγνῶτας, quod quum eſſent amici, conterraneique, ut ignoti periere : quo in loco ob rei memoriam Palladium ſacrum, & tribunal conſtructum eſt, ubi de

cæde involuntaria ius diceren-tur, quoniam illos Phalerei non nocendi, ſed opitulandi patriæ deſiderio imprudenter veluti ho-ſtes occidiſſent. Subdit Demo-ſthenes: Tertium porro tribunal fuit ἐν δελφινίῳ, ubi ius illis dici ſolebat, qui cædem quidem com-miſiſſe ſe non negarent, iure vero eam feciſſe contenderent. Eſſe enim aliquam iuſte illatam cæ-dem non negabit quicunque deos ipſos, qui æquiſſimi putan-tur, illic Oreſtem qui matrem tamen, ſed iuſte occiderat, poſt dictam cauſam noverit abſoluiſ-ſe. Ab Ægeo id conſtructum narrat Pollux, unde Apollo Del-phinius, Bellona Delphinia dicta eſt: primumque ibi iudicium re-cepiſſe Theſea, quum prædonum ſpolia dicaret deo, non quidem negando Pallantidiorum cædem ſe commiſiſſe, ſed ſancte id feciſſe contendendo, ne illi, aut ei, aut
Reipub.

Reipub. nocere pergerent. Quartum (ait Demosthenes) erat ἐν ᾗ ἐπὶ πρυτανείῳ, ubi solebant huiusmodi causæ tractari: si quis in via transiens, ab obice illato, lapide scilicet, ferro, ruina, aut alia quavis re inanimata, aut etiam ab ignoto percussore fuisset læsus, coniecturis argumentabantur, siqua arte possent in illius qui damnum dedisset, aut dati causa fuisset, cognitionem venire: qui inde probationibus victus condemnabatur pro rei ratione. In illius tribunalis iudiciis, quibus Rex de quo egi, præerat, assidebant φυλοβασιλεῖς, regis assessores, amatoresve, qui rem post perquisitas coniecturas, si non constaret de authore, corrumpi, & in flumen, mareve proiici in pœnę signum curarent. Πέμπτον βῆμα τὸ ἐν Φρεάτῳ, quintum tribunal in loco quem Φρέαρ, id est, puteum vocabant:

alioqui τὸ ἐν πειραιεῖ dici ſolebat: ubi ſi quis poſt cædem contra voluntatẽ admiſſam, aliam voluntariam commiſiſſet, cogebatur dare facti rationem, idque ex navi veluti ſolo proſcriptus) quæ nec anchora, nec rudentibus ocularibus retineretur. Ibi primum ἐφέτας ius dixiſſe fama eſt. Perſequerer ex Demoſthene τὴν ἡλιαίαν, niſi iam ſępius eſſet à me ſcriptus ille conſeſſus. Ἐν λύκῳ in Lyco conveniebant arbitri, & illi iudices qui cauſis terminandis adiungerentur. Μέζιχον addidit Pollux, nomine tantum, verum quid illic tractaretur, non docet, nec apud alium legi. Nolo hic immorari in iudiciorum verbis, aut formis explicandis, quæ multa huc congeſſeram, ne operi ad res ipſas declarandas nato, videar, & Grammatica inſerere: quod alibi fiet commodius: ſed tamen abſolvere curiarum, & iudicio-

diciorum vocabula, ut ſunt mihi promiſcue obſervata, nunc commodius iudico. Ἡλιαστὴς καὶ κριτὴς, idem ſignificant, iudicem ordinarium, ut aiunt. Ἐκκρίτης καὶ ἀπόλεκτος, à Cicerone lectus iudex dici ſolet. Γερουσία, omnium ſenatuum, & iudiciorum generale nomen eſt, à ſenili ætate (qua par eſt, aut certe moribus, eſſe iudices) dictum: peculiari tamen vocabulo ita vocari quinquaginta ἐφόρων conſilium apud Lacones, ſcriptum reliquit Ariſtoteles Hoc enim ἐφόρου nomen quanvis generale eſt præfecturæ cuiuſvis nomen, tamen & magiſtratum eum ſignificat, ut & iſta, ἐπιστάτης, προστάτης, ἐπίτροπος, ἄρχων, ταμίας, ἐπίσκοπος. Omnia enim præterquam quod ſunt dignitatum vocabula, communia etiam ſunt. Nomine γερουσίας præterea decem κόσμους apud Cretenſes etiam notavit Ariſto-

 teles.

teles. Illam vocem ex Græco in Cicerone Senatum vertit Gaza. Ἡγεμονίαν etiam τῶν δικαστηρίων, vocari ex oratione Æſchinis in Cteſiphontem notavi iudicium quodlibet, quoties in eo iudices ius dicerent. Conſeſſum præterea iudicium συνεδρίαν, ipſoſque iudices συνέδρους, quod communi ſede uterentur, reperio dici, id eſt, aſſeſſores: qua voce Hebræi ut LXX. ſapientũ conſeſſum exprimerent, ſunt uſi, סנדרין ſynedrin vocando.

Cap. XXVI.

De aſſeſſoribus, quos Græci πάρεδρους vocant.

Iudiciis ſolennioribus ſex πάρεδροι, à ſingulis trium ἀρχόντων bini delecti, ſolebant adeſſe: quos ex Ariſtotelis Athenienſium politia recitat Suidas tan-

tantum fuisse quatuor : de quo numero non contendo, quum ad rem parum faciat. Hos oportebat esse vitæ inculpatissimæ, de qua antequam iudicibus possent adsidere, apud quingentos viros prytanes primum, secundo inter Ariopagitas, quovis volente per præconem (ut iam à me est notatum) ad accusandum admisso, rationem reddidisse oportebat. Causa tam severæ perquisitionis erat, quod res periculi plenas, & in quibus maxima fide opus est, tractarent, nempe iudicum sententias, quas unum verbum omissum, mutatum, alio translatum, aut scriba celerrime excipiente additum, poterat evertere, inque contrarium trahere, aut saltem partim iudicis mente multum abducere. Erant itaque veluti scribæ observatores, dispunctoresq; eorum quæ transcripsisset dictante iudice. Non

possum hic non admirari patientiam nostram, qui alamus quotidie in curiis sexcentos nebulones sescuncialibus literis libellos ita augentes lucri gratia, ut quod decem, aut duodecim versus vix impleat, in integrum quaternionem transeat, & extendatur: tamen quum videam leges contra illatos latas à nemine magistratum habente curari ut observentur, vereor ut stipendium quod alioqui consularium virorum advocatorum, & procuratorum servis daretur, inde sarciri facile omnes velint, patianturque. itaque alio progredior.

Cap. XXVII.

De apparitoribus, & illis quos Græci εἰσαγωγεῖς dicunt.

Nisi maior dignitas, & magistratuum numerus me ordinem

dinem institutum servare coëgisset, & quod non litium ordine, sed locorum, & observationis ratione scribere ab initio visum est, erant hi magistratus, aut munera potius in ipso operis exordio adscribenda, ut quorum alterum in ius vocante adversario venire recusantem compelleret, εἰσαγωγεὺς vero singulis mensibus libellos, & nomina litigantium in diario adscripta senatui offerret, nomenque ederet. qua in re mihi videtur non esse absimile munus illorum quos ostiarios, & audientiarios vulgo dicimus. Primi officii homines, servientes vulgo dictos plures quam par sit habemus, tamen sine illorum significatione in Gallia neminem in ius vocare licet, nisi citatione sacris initiatum. unde κλητεύειν Græci in ius vocare dicunt, ducta ἀπὸ τῶν κλητήρων, id est, ab apparitoribus voce, ut item hi ἐκ τοῦ καλεῖν, à vocan-

vocando scilicet dicti sunt. Verbum κλητεύειν præterea significat, testes adversum me audio: quod Aristophanes in Nebulis significat.

Τῶν ἐμαυτοῦ γ' οὕνεκα νυνὶ χρημάτων
Ἔλκω σε κλητεύσοντα.

Mearum certe pecuniarum gratia traham te in ius, testes adversum te auditurum.

Cap. XXVIII.

Περὶ κληρούχων, *quos coloniis ducendis præfectos dicere possumus.*

RATIO (ut sum proxime præfatus) dignitatis magistratuum, aut, si illa deesset, maior numerus, me coëgit eum servare ordinē qui in operis discursu visus est: verum promiscue ut plura

plura dicere ſum eam ob rem coactus, ita nunc ad finem uſque, ut ſe offerent, ſum ſingula proſequuturus. Solebant itaque κληροῦχοι colonos in urbes, aut priſcæ Athenienſium poſſeſſionis, aut nuper conquiſitas, non ſatis habitatas, inſcribere, deſtinareque delectos, atque agrum regionum, & iuris ipſarum urbium dividere, veluti pro ſorte cuiuſque. unde vox κληρούχων, id eſt, ſortes habentium ducta eſt. qui mos ut latius pateat, Libanii ſophiſtæ ſententiam ex argumento orationis Demoſthenis περὶ τῶν ἐν χερρονήσῳ, adducere viſum eſt. Erat, inquit, ea peninſula quæ Thraciæ adhæret, Athenienſium antiqua poſſeſſio, in quam Philippi regis tempore ad continendam poſſeſſiouem ſuos κληρούχους miſerant. Mos enim ipſis erat, ut qui domi facultatibus eſſent deſtituti (quod per

Ario-

Ariopagitarum diligentiam à Valerio ſcriptam, atque ſuperius adductam ſtatim reſciri poterat) accepto illi cum armis viatico à Repub. in exteras, aut nudas, cultoribuſque vacantes, aut recens conquiſitas urbes mitterentur. Hæc ille. Quibus ipſis exemplis docemur quonam hodie ſit utendum remedio, ut tantæ populi multitudini aut per vim, calumniamve, aut per agnatorũ multitudinem, aut quodam progenitorum ſcelere facultatibus omnibus deſtitutæ, egregie proſpiciatur. Eam enim frequentiam populi, etiam illorum quorum maiores virtutis ergo erant laudem nobilitatis conſequuti, videmus eouſque creviſſe, ut una hæreditas (ſi Caletenſium, Aquitanorumque morem, quorum primigenii male fratribus conſulunt, excipias) iam ad unicolas redacta, vix poſſit ſingulis fratribus,

bus, vel hæredis nomen relinquere, & ante paucos annos, nisi ingens vetuerit clades, sit nudos relictura nepotes, atque in desperationem adductura. Præterea rerum omnium venalium, conductitiarumque precia in immensum aucta, extremaque omnia quæ æquitatis lancem superavere, nos admonent multitudinis, & contentionis ergo in deteriorem partẽ abire omnia. Quapropter quum æmulationis, & contentionis vitium nunquam possit, & nescio si debeat, è medio hominum tolli, non imprudenter Principes, & penes quos est legum authoritas, meo iudicio fecerint, si dato ad iter, & aliquot inde annos stipendio, & viatico, totam rebus destitutam, & pergere volentem multitudinem in terras novas cultoribus destitutas mittant. Inde enim diviso inter illos agro novo, aut ex

æquo, aut pro dignitate, fiſcus facile ad principem ex vectigalibus redibit, miſeris vero ampliſſime proſpicietur, malis, & proſcriptis hominibus, quibus ex rerum defectu peccandi conſuetudo eſt in habitum verſa, purgabitur culta regio, nec erit ubi „etiam ſi maxime velint, furandi in tenues exerceant conſuetudinem. Hac arte olim Athenienſes, Lacedæmonios, Græcos, Romanos, Gallos uſos legimus. De his aliquando locum mihi dicendi apud Principem cupiebam vehementius, antequam tua prudentia Poiete apud eundem impetratum intellexi, quod ſummopere ſuadere conabar. O felicem Franciſcum Regem tali Cancellario, O fœliciorem Cancellarium tali rege: verum utrũ, præter dignitatem, magis beatum exiſtimẽ, ægre ſane iudico. Ille literatos, literaſque excitat præ-

præmiis, benevolentia: hic illos perquirit, evehit ad præmium. Ille iustissime imperando, omnium demeretur animos: is æquitatem summam observando, nulli non satisfacit. Tutatur omnes Franciscus, per eum Poietus omnibus prospectum curat. Ille virtutis, & literarum omnium absolutam quandam possessionem haberi curavit, is etiam ipsi possessioni suum adsignari locum summopere contendit. Et ut semel finiam, Augustum ille, is ab inferis Mœcenatem revocavit. Verum quum hac eloquendi tenuitate utriusque laudes imminuam potius, quam augeam, ad cætera progredior.

CAP. XXIX.

De ærarii custodibus, quos ταμίας Græci dicunt.

DECEM numero erant ærarii publici dispensatores, qui præsentibus senatoribus viris ex ipso ærario in Palladio, de quo egi, adservari solito, quantum ipse publici usus necessitates exigerent, desumere solebant, præcipueque in rem nauticam sartam, tectamq; conservandam, ex qua frequenter non tantum Athenarum, sed totius Græciæ salus pendere visa. Duas vero potissimum naves insigni magnitudine nomine publico curabant, quarum una παράλιος, altera ἄμμων dicebatur; quanvis non desunt authores qui cum παράλῳ σαλαμινίαν iungant. Præter ærarii dispensationem, Palladis auream imaginem,

nem, victoriarum monumenta à ducibus data , reliquorumque ſacrorum ornatum in publicis ſupplicationibus obviam ſenatui euntes deferebant : quod factitari ſolitum lego ab his quos Græci κωλακρέτας, ἐφόρους, φύλακας, ταμιοῦχους, διοικητὰς vocant. Adſerit vero Harpocration eſſe eiuſdem dignitatis vocabula inde dicta, quod conderent, ſervarent, promerent, diſpenſarent. Interpres orationis Demoſthenis κατὰ Τιμοκράτους, ait locum fuiſſe in poſtica arcis parte , quam ἀκρόπολιν nominant , hincque dictum ὀπισθόδομον, & ταμεῖον, quod omnes omnium fanorum pecuniæ eo congérentur : ubi ait contigiſſe aliquando ut à fœneratoribus averſæ per Tamias pecuniæ deſiderarentur, factumque inde ut qui tunc ταμίαι, eſſent, ærarium incenderent, ne illorum apparerent furta , & negligentiæ.

 De-

Demosthenes philippica tertia hos ταμίας δημοσίυς, publicos adservatores, quos vulgus nostrum thesaurarios parsimoniæ, aut simpliciter vocat. quod vero & pecunias suppeditent, prima philippica πορισὰς ταμίας dixit.

CAP. XXX.

Περὶ ἑλληνοταμίων, quos Latine Græciæ quæstores dicere possis.

TAMI'AI me admonuere ἑλληνοταμίων. quorum munus erat eas pecunias excipere, & administrare, quæ ex parte Græciæ Atheniensibus parente colligebantur, ut idem illi in sacris, quod isti in indictionalibus agerent. Pollux ait & insularum proventum exigere, & excipere solitos. Hanc vero tradunt Græci authores nominis rationem.

Poſt navali pugna ſuperatum Perſarum regem ab Athenienſibus, illi in retinendo imperio diligentiſſimi, quia caput poſt calamitatem, cladem que acceptam ſtatim ante omnes Græcos erexiſſent, cæteris tributa imperavere, ad perſolvendas belli navalis impenſas, quo communis patriæ hoſtis eſſet profligatus, quia maior impenſæ pars fuiſſet ante ab illis expoſita: itaque illos quæſtores vocarunt ἑλληνοταμίας, id eſt, Græciæ quæſtores. Latius explicat originem vocis huius Herodotus in Urania, adfertque de Themiſtocle hiſtoriam: ad quem lectorem remitto, ne ſim tædioſior.

Cap. XXXI.

De Hellanodicis.

QUOD eadem in ſacris totius regionis Athenienſibus ſubiectæ iſti curarent, ac præcedentes proxime in ærario conſervando, volui illos ſubiunctos. Pecunias ergo rerum ſacrarũ nomine debitas exigebant, ipſiſque choragis de quibus egi, in impendium ſacrorum dabant, quod ipſum à civibus, Athenarumque habitatoribus τριττύαρχοι, qui & φράτερες, exigentes, in urbanis ſacris, & ludis facere conſueverant. Sed de his & conventu ἀμφικτυόνων amplius dicam in alio opere. Lubet vero nunc quæ deſideramus ſubnectere.

CAP. XXXII.

De gynæconomis, qui matronarum cultui, ne modum excederet, præerant.

GYNAIKO'NOMOI, aut γυναικόκοσμοι, de matronarum primum, poſtea de omnium mulierum ornatu ſtatuebant, ne ulla ipſarum quicquam ſe indignum ferret, utque ſingulæ pro ratione cenſus & facultatum inducerentur, indicta multa ei quæ ſecus feciſſet, qua ſtatim plecti ſolebat quæ edicto, aut legibus de ea re latis non paruiſſet. Erat etiam de inceſſu lex à Philippide quodam lata, ut quæ inhoneſte incederet, ſtatim mille drachmis multaretur. Hos fuiſſe viginti numero ſcribit Pollux. Veneti quum proxime actis annis viderent eum in mundo muliebri ſum-

ſumptum intolerabilem, indeque rei familiaris in immenſum diſpendium creſcere, ſanxere ne ulla patricii ſanguinis mulier, aut puella in publicum veſte ſerica induta prodiret, niſi nuptiarum die, & quibus nuptiis, conviviiſve ſolennibus adeſſe moris eſt: quum alioqui multæ etiam humili loco natæ cum reginis pompa certare poſſent. Statuere præterea, ne aureum, gemmiſve ornatum torquem, monileve, aut cingulum una ferret, gemmaſve in annulis geſtaret. alterum enim horum tantum eligere neceſſe eſt, aliis carere. Creati ad hanc rem magiſtratus, eas cogunt multando legis obſervare præſcriptum. Non dico quam iſta lex ſit nobis neceſſaria, quum illis qui prædia tam ſua, quam aliena, domos, dignitates, & quicquid undique per fas, aut nefas corradere poſſunt, in humeros, &
orna-

ornamentum uxorum, & adoleſcentularum exponere vano more coguntur, ſit ſatis perſuaſum. Unum id adſeverare conſtanter non dubito, fruſtra leges condi, & inſtaurari, niſi funditus evulſa peccandi origine: quæ quanta in his præcipue ſit, qui in foro ſunt, atque verſantur tantum non ad oſſa, medullaſque exeſi miſeri litigatores docent: viri boni qui hæc ex uſu perferre coguntur, deflent. nec enim videre poſſunt quid tantopere proſit uxori gratiſſimæ marito ille ornatus, niſi ut amatoribus placeat magis. pudicis enim, & probis nil præter moleſtias adferre poteſt. Athenæus ſexto Dipnoſophiſtarum libro γυναικονόμων officium latius patuiſſe ſcribit, ubi de paraſito ait. Narrabat χαιρεφῶν aliquando paraſitum non vocatum veniſſe ad conviviũ, quumque recumberet in ultimo menſæ

loco, ipſis gynæconomis (quos ſympoſiarchas alio verbo Græco Latinis magis uſitato dicere hic poſſum) numerantibus, ut moris erat, convivas invitatos, illum paraſitum, ut qui numerum excederet tricenarium præfinitum, diſcedere iubentibus, Numerate, inquit ſecundo, à me incipientes. Quod vero mos eſſet gynæconomos convivia inſpicere, invocatorumque numerum diſquirere, ſi legis ſervaretur præſcripto, Timocles in φιλοδικάστῃ ita ſcriptum reliquit. Referate, ait, portas, ut in luce ſimus conſpicui magis: ut pertranſiens ſi volet gynæconomus, numerum capiat convivarum, ſecundum ſcilicet legem novam: quod fieri eſt ſolitum. ſtatimque ſubdit: Philochorus in ſeptimo Attidos ait, Gynæconomi cum Ariopagitis congreſſus hominum in ſingulis domibus obſervabant, atque in nuptiis,

ptiis, & ſacrificiis: qnoniam illic ſolebant dapibus affatim uti, atque adeo tantum non obrui. Hæc Athenæus. Non convenit in convivarum numero cum Platone. Is enim in nuptiis ultra decem convivas eſſe non vult, quinque viros ſcilicet, & totidem fœminas. Verum ille rem geſtam, hic imaginariam, qualis eſt tota illius Reſpub. ſcribit. quapropter & magiſtratus illos quos Politia exponit nolui attingere, ne quis ignorantia, aut negligentia id à me factum credat.

CAP. XXXIII.

Περὶ ὀνόπτων, *quos bibendi arbitros dicere poſſumus,*

QUos cæteri authores ὀινόπτας dixere, id eſt, vini obſervatores, illos Plato in effictæ ſuæ Reipub. libris μνάμονας vocavit,

cavit, quod legis credo admonerent. nam ſicut gynæconomi, ut paulo ante ſcripſi, modum in mundo muliebri, convivarum numero, epularum modo, obſervare cogebant: ita hi itidem in vini uſu præſcribebant, ut ſi quis bibendi modum eſſet supergreſſus, multa præſente cogeretur parcius alias vino uti. Quis vero antiquis eſſet poculorum numerus non refert, quum naturæ non numeri ſit habenda ratio. Morem in ea re apud varias gentes obſervari ſolitum ſi quis ſcire deſiderat, decimum, atque undecimum δειπνοσοφιστῶν. Athenæi libros legat, in quibus fere nil aliud tractatur. Magiſtratus, inquit ille libro X. οἰνόπται erant apud Athenienſes teſte Eupoli poëta ἐν πόλεσιν: quos nunquam adhuc vidimus inter milites adſcribi, ne ipſos οἰνόπτας quidem. O civitas civitas, quam tu es de-

licatior, quam melior, ac prudentior? Hæc ad verbum Athenæus. Ex illa Eupolis ſententia apparet, antiquitatem, militem uſque adeo ſobrium deligere ſolitam, atque vini uſu carentem, ut ne ipſos quidem vini obſervatores voluerit eum augere numerum. Quantum vero iuvet vini uſu in exercitu carere, ſatis reipſa oſtendit Turca, qui magna quidem illa multitudine, ſobria tamen, vinique uſu pœna capitis in exercitu deſtituta. Græcos tam egregios potores, ut proverbium pergræcandi hinc ſit natum, Macedonas, Thraces, Dacos, Myſios, Pannones, Iugros, Dalmatas, Gepidas, atque adeo ipſos Germanos etiam vino armorum peritiam iungentes, noſtroſque Gallos docet rem bellicam infœlicius inter pocula, fœminaſque tractari, atque delicias, quam in tenui mediocritate, vitaque abſtemia.

ſtemia. Noſtri Thraſones inter pocula, Venerem, ruſticos, ſinguli decem illius viros unico congreſſu, ne dicam nictu, conficiunt verbis, & interim ille ſerio, reque ipſa de nobis, aris, focis, liberis, coniugibuſque triumphat. Sed ad Athenæum redeo. Hi vero οἰνόπται, ait, obſervabāt quæ in conviviis ſolerent fieri: ſi æqualiter biberent convivæ, Erat vero vulgaris magiſtratus, & tenuis, ut ait Philinus rhetor in Crocanidarum diſciplina, triumque virorum numero, qui inde ὀφθαλμοὶ ſunt vocati, oculi; quod non raro quos oculos mentis ipſi convivæ vino victi perderent, hi reſtituerent monitionibus. Sympoſiarchæ ab his mihi tantum nomine differre videntur. Huic οἰνοφλύγων, vini helluonum peſti, ſanctione proſpexerat ante duodecim annos Carolus imperator Quintus, ſtatuerat-

tueratque in temulentos pœnam: verum ex eius lege evenit quod ex divina ait Paulus, ut per legem, quæ semper est peccati filia, peccati fieret augmentum (ut natura in vetitum nitimur, cupimusque negata) atque à quo esset genita, idem redderet genitum. Nisi enim sint accerrimi legum latarum vindices, illæ ad ostensionem, peccatique revelationem videntur latæ, non ad coërcitionem. Leges enim si semel hominum mentibus, vel opinione sola sint imbibitæ, plus poterunt quam ipsissima veritas. Suasit lex Chaldæorum contemnere mortem: homines in toto fere orbe sacrificare: quod & hodie apud Barbaros nuper nostro orbi revelatos viget. loco ipsorum animalia divis occisa sacrificare. atque adeo plus valuit falsa persuasio, Pharisæorum, & scribarum leges etiam divinæ refragantes

gantes sub adventum Christi, & suorum, quam ipsa ab ipsissima veritate enunciata veritas. Quare si lex aliqua est ferenda, est & alēda, consuetudineque, aut vi in usū trahenda: alioqui frustra fertur. Flandri itaque, & quotquot sunt illic Germani videntur non tantum neglexisse, sed legis Caroli vim auxisse. Veneti vero quia adolescentes patricios videbant rē familiarem cui essent successuri, absumere, mercaturam (cui tota Italiæ nobilitas studere merito mavult, quam aliena diripiendo, vanum, nudumq; nobilitatis nomen prætexere) neglectam relinquere; & præterea rei familiaris dispendium decoctionibus, in spē & rei familiaris, & amplissimæ dotis, ingens facere, indeque scelera ex consortio nebulonum (qui facillime in liberrimam totiusque orbis fœlicissime sitam civitatem irrepunt) contrahere, non infre-

infrequenter inde ad laqueum trahi: ſanxere una & dotis, & epularum in conviviis privatis modum, ne privatis epulis pœna multæ ultra unum, aut alterum capum non imperata venia apponerent cum bubula, & vervecina: neve quantumvis dives patricius ultra ſex millia Ducatorum aureorum dotis nomine filiæ auſit dare quum antea à tenuioribus ad ſexaginta, quadraginta, quinquaginta que M. darentur. Ad hæc ne ullus patricius auſit filio ante ætatem iuſtam dare, qua in leges peccare ſumptu liceat: unde factum eſt, quum ſint exacti apud illos nomophylaces, ut luxus coërceretur, res, ſi non fieret amplior, nullum acciperet detrimentum. Prudens hic ſilentio ſepultam volo quam gloriam multæ nationes ex vini ingluvie ambiunt, quum videam laudi dari, quod

 homo

homo cum homine, & ipsius equo certando certamen ineat bibendi, vincatque, atque una die, horaque absumat quod denis iuste faciat satis. Video enim hæc monstra frequenter esse in deliciis, tantum abest ut pœna sit flagitiis illis constituta.

Cap. XXXIV.

De fori curatoribus, quos ἐπιμελήτας τοῦ ἐμπορίου *dicunt.*

Fori curatores decem Athenis fuere, qui pro tempestatis, annonæque ratione de rerum precio statuebant, ut non vendentium arbitrio, sed iusto tantum precio distraherentur: ad hæc ne vitiosas loco legitimarum merces exponerent: præterea ne quis civium plus frumenti, vinique quæstus causa apud se repo-

reponeret, quã rerum illius usus exposcere videretur (usqueadeo privatus illis census erat brevis, commune magnum) quæ vero in urbẽ quotidie supra usum inferrentur, in horrea publica nomine publico reponi curabant, unde iusto precio etiam iniquissima temporũ ratione egentibus civibus depromerent. Nos interim nõ pudet, Christum, ipsiusq; dogmata, verbisq; amplissimis pietatem, charitatem, quæ mater, & fons est omnium rerum bene gestarum, profitentes, nullis horreis publicis pauperibus, quos ex suo cœlo frequenter eiecimus, prospicere: verbis ipsum profiteri Euangelium, negligentia autem virtutem eius abnegare. Quomodo prospiciant suis Veneti, dixi supra. Quanvis omnino destitutis (à foro enim in quo nil possunt, digredior) cœptum sit in non paucis Galliæ civitatibus

proſpici, tamen indies emergenti pauperum turbæ in ſingulis facile proſpici poſſet, ſi quæ inutiliter multi hominum conventus ditiſſimorum abſumunt, in eam rem conferrentur. ſi quæ multi monachi occupavere redderentur, ſi ex ære publico quæſtus re frumentaria, & vinaria fieret, proculdubio ſatis eſſet unde languenti, & ſemimortuę pauperum vitæ pararetur, quod ſupplementum laborum ipſorum abſolveret. nec enim cenſerem omnibus dandum, ſed validos occupandos in publicis, priuatisve operibus, ſumptum ubi facerent ſuum. morbo vero laborantes, atque aliqua præcipua adque opus utili parte affectos, è publico ærario alendos iudicarem. Munera piorum, donationes ex teſtamentis, multæ, & varia alia poſſent in uſum illum comparari. verum iſta ex affectu cogor dicere.

CAP. XXXV.

De Epiſcopis.

EPISCOPI erant ad quos delectus, Provinciarumque negocia, ut Ciceronis verbis utar, referebantur. In ſingulis enim Provinciis hi velut rerum arbitri conſtituti perquirebant de his quæ ad iuriſdictionem, publicas iniurias, liteſque ſpectabant, ſi quis illos adire vellet: ac ſententiam ferebant, cui non ſecus ac ſi à principe magiſtratu lata fuiſſet, parebatur. Vocabantur etiam ἁρμοσταὶ aptatores, & φύλακες, id eſt cuſtodes, atque ἔφοροι præfecti, ἐφορᾶν enim & ἐπισκοπεῖν eſt ſpeculari, diſponere. Nomine ephori uſus eſt Cicero Quæſt. Tuſc. prima. Quum Lacedæmonius quidam, ait, cuius ne nomen quidem proditum eſt,

mortem tantopere contempſerit, ut quum ad eam duceretur damnatus ab ephoris, & eſſet vultu hilari atque læto, dixiſſetque ei quidam inimicus, contenniſne leges &c. Voce autem Epiſcopi in Pandectis uſus eſt iuriſconſ. tit. de mun. & hono. l. munerum. Epiſcopi, inquit, qui præſunt pani & cæteris venalibus rebus &c. Cicero etiam Epiſtolarum ad Atticum ſeptimo, Ego, ait, præſum negocio non turbulento. vult enim me Pompeius eſſe, quem tota Campania & maritima ora habeat Epiſcopum, ad quem delectus & negocii ſumma referatur. A diligenti rerum ſpeculatione noſtris Chriſtianis Epiſcopis nomen eſt inditum, qui ipſi ut ſint præclaro nomine donati, video: ut rem ipſam verbis conferant, certe in paucis patet. Sed quis cuſtodiet ipſos cuſtodes? Hos puerilis ætas, hos infan-

tia,

tia, hos ambitio, illos cupiditas, quosdam fastus aulicus, non paucos veri odium, consuetudinis vitiosæ observatio prohibet verum audire. Improbos nomi-neque indignos perstrictos volo. Quæ itaque iusto & acerbissimo dolore motus in eos scripseram, quum præclarissimos viros videam iam totos mille annos illos commonefaciendo aërem verberasse, visum est omittere, atque periturae parcere chartæ. Si Esaiam, Ieremiam, Ezechielem, doctoresque omnes non audiunt, quid aliud quam crabrones scribendo iritare possum, quum arguere melius non possim?

Habes æquissime Cancellarie meas de magistratibus Atheniensium observationes: quas si abs te probari sensero, me præterquam quod magnum præcium operæ fecisse videbor, magnamque consequutus fœlicitatem, ad ma-

iora incitabis. Fiet enim tui iudicii censura, ne ullus possit tam facile carpere ac calumniari quod semel probaveris. Si vero quisquam rem ipsam ut minus absolutam culpare volet, erit laborum & sudoris mei admodum iniquus æstimator. Verum sat erit si nostra carpendo, norit nil esse ab omni parte beatum. Sed hactenus.

FINIS.

IN-

INDEX

CAPITUM.

CAP. VI.

CAP. VII.

CAP. VIII.

CAP. IX.

CAP. X.

CAP. XI.

CAP. XII.

CAP. XIII.

CAP.

CAP.

CAP. XX.

CAP. XXI.

CAP. XXII.

CAP. XXIII.

CAP. XXIV.

CAP. XXV.

CAP. XXVI.

CAP. XXVII.

FINIS.

